ÇOCUK NAFAKASI VE DİĞER AİLE NAFAKA TÜRLERİNİN ULUSLARARASI TAHSİLİNE İLİŞKİN LA HAYE SÖZLEŞMESİ

The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance

Doç. Dr. Mesut AYGÜN[*] & Ar. Gör. Gözde ÇAĞLAYAN AYGÜN[**]

ÖZET

Milletlerarası unsurlu nafakaya ilişkin olarak, yeni gelişmeleri dikkate alan; daha çağdaş, rasyonel çözümler getiren düzenlemeler önem kazanmış bulunmaktadır. Bu bağlamda Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı çatısı altında, 2007 yılında, biri nafaka alacaklarının tahsiline, diğeri uygulanacak hukuka ilişkin olmak üzere iki yeni sözleşme akdedilmiştir. Bunlar: "Çocuk Nafakası ve Aileye ilişkin Diğer Nafaka Alacaklarının Milletlerarası Tahsiline İlişkin La Haye Sözleşmesi" ile "Nafaka Yükümlülüklerine Uygulanacak Hukuka İlişkin La Haye Protokolü" dür.

Türkiye uygulanacak hukuka ilişkin La Haye Protokolüne taraf olmamakla birlikte; diğer La Haye Sözleşmesine 2016 yılında taraf olmuş, Sözleşme, Türkiye açısından 1 Şubat 2017 tarihinde uluslararası alanda yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin 2007 tarihli La Haye Sözleşmesine taraf olması, daha önce taraf olunan nafakaya ilişkin Sözleşmelerin büyük ölçüde önemlerini yitirmesine yol açacaktır. Keza 2007 tarihli Sözleşme, 1956 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi de dâhil olmak üzere, tüm önceki Sözleşmelerin yerini alması maksadıyla hazırlanmıştır. Bu Sözleşme, yabancı hukuklar hakkında bilgi temini, adli yardımlaşma, tanıma-tenfiz ve nafaka alacaklarının tahsili konusunda gelişen iletişim ve bilişim teknolojilerine dayanan, daha çağdaş milletlerarası nafaka sistemi kurmayı amaç edinmiştir.

Bu Çalışmada, Türkiye'nin taraf olduğu 2007 tarihli La Haye Sözleşmesinin yabancı nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi ile yabancı nafaka alacaklarının tahsilinde ne gibi yenilikler getirdiği, uygulamada beklentileri ne ölçüde karşılayacağı hususları üzerinde ayrıntılı olarak durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nafaka, La Haye Sözleşmesi, Nafaka Alacağı, Milletlerarası Tahsil Sistemi, Tanıma ve Tenfiz, Çocuk Nafakası

ABSTRACT

It has become important to consider new developments and more modern, rational solutions regarding the maintenance with foreign element. In this context, two new Instruments were concluded in 2007 under the framework of The Hague Conference on Private International Law, one relating to international recovery of claims for maintenance and the other about the applicable law. These are the "Hague Convention on the International Recovery of Child

[*] Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, maygun@anadolu.edu.tr - Cep Tel. No: 0 532 7648851.

[**] Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Elemanı, gozdecaglayanaygun@anadolu.edu.tr

Support and Other Forms of Family Maintenance" and the "Hague Protocol on the Law Applicable to Maintenance Obligations".

Although Turkey is not a party to the Hague Protocol on the law applicable; it became a party to the other Hague Convention in 2016, and the Convention came into force on February 1, 2017, for Turkey in the international arena. Turkey's being party to the 2007 Hague Convention, the Conventions regarding maintenance before being party that will lead to the loss of considerable importance. Likewise, the 2007 Convention has been prepared with the intention of replacing all the previous Conventions, including the 1956 United Nations Convention. This Convention aims to establish a more contemporary international maintenance system based on the communication and information technologies that develop in the field of information about foreign laws, judicial assistance, recognition-enforcement and the recovery of claims for maintenance.

This study focused on the 2007 Hague Convention that Turkey is a party to regarding foreign maintenance decisions, the recognition and enforcement and the innovations such as the recovery of foreign claims for maintenance and what extent it will meet the expectations in detail.

Key Words: Maintenance, The Hague Convention, Claim for Maintenance, The System of International Recovery, Recognition and Enforcement, Child Support

GİRİŞ

Nafaka alacaklarının tahsiline ilişkin 1956 tarihli New York Sözleşmesi ile nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri, kendilerinden beklene0n hedefleri tam anlamıyla karşılayamamışlardır. Bu Sözleşmeler, tesis ettikleri sistemlerin yavaş işlemesi, maliyetli olması ve taşıdıkları eksiklikler nedeniyle etkin bir şekilde uygulanamamış, uygulamada ortaya çıkan problemlerin çözümüne uzak kalmışlardır[1].

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru, 1956 tarihli New York Sözleşmesi ile nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin La Haye Sözleşmelerinin uygulanması ve denetimine ilişkin problemler had seviyeye ulaşmıştır. Özellikle New York Sözleşmesinin getirmiş olduğu sistemin artık ihtiyaçları karşılamaması ve nafakanın tahsilinde gelişen bilgi teknolojisinden yararlanma gereksinimi sonucunda nafakanın uluslararası alanda tahsili konusunda yeni bir sözleşme hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır[2]. Yeni gelişmeleri dikkate alan, çağdaş, rasyonel çözümler getiren düzenlemelere ihtiyaç duyulması nedeniyle, La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı, BM'nin de desteğini alarak, nafaka alacaklarının uluslararası tahsili, tanıma-tenfiz ve uygulanacak hukuk konularını kapsayacak yeni bir sözleşme oluşturmak amacıyla, 1990'lı yılların başından itibaren çalışmalar başlatmıştır[3].

---

1 **"Outline on Hague Child Support Convention"** (Outline on Hague Child Support Convention), HCCH: <https://assets.hcch.net/docs/70cda9de-283c-489280ec292daec4f667. pdf>, (Erişim tarihi: 21.01.2018), s. 1. Söz konusu problemler nedeniyle, nafaka alacaklısı, yabancı ülkede bulunan borçludan nafaka talebinde bulunması halinde, çoğu zaman çaresizlikle karşı karşıya kalmakta ve buna masraflar da dâhil olunca cesaretini kaybederek hakkını aramaktan vazgeçmektedir: **Groff, Maja** (2014), "The Potential of the 2007 Child Support Convention: Addressing Global Poverty and Supporting Economic Rights", The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide (Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Sapancken), Oxford: Hart Publishing, s. 89.

2 **Aygün,** Mesut (2016), Milletlerarası Özel Hukukta Nafakaya İlişkin Yeni Sistem, Ankara: Yetkin Yayınevi, s. 107.

3 **Borras, Alegría/ Degeling, Jennifer** (2013), Explanatory Report of Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, (Explanatory Report), HCCH: <https://assets.hcch.net/upload/expl38.pdf>, (Erişim tarihi: 21.01.2018), s. 49.

La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı bünyesinde 1995 ve 1999 yıllarında, nafakaya ilişkin mevcut La Haye Sözleşmeleri ile 1956 tarihli New York Sözleşmesinin uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar hakkında La Haye'de toplantılar düzenlenmiş ve bu bahsi geçen toplantılara alanında uzmanlığı bulunan kişiler ile devletlerin yetkili makamlarında çalışan uygulamacılar katılmıştır. Toplantılarda uygulamada karşılaşılan sorunlar ile çözüm yolları tartışılmıştır. En etkili çözümün yeni bir sözleşme oluşturmak olduğu kararına varılmasıyla Özel Komisyon'a bu konuda yetki verilmiştir[4]. Özel Komisyon, yaptığı toplantılarda nafakaya ilişkin mevcut La Haye Sözleşmeleri ile 1956 tarihli New York Sözleşmesinin uygulamadaki işleyişine yönelik incelemelerde bulunmuştur. Bunun sonucunda söz konusu Sözleşmelerin uygulanmasına ilişkin birtakım sorunlar tespit edilmiştir. Özellikle New York Sözleşmesinin kendinden beklenen faydayı sağlamadığı ortaya çıkmıştır. Bahse konu Sözleşmelerin farklı yorum ve uygulamalara tâbi tutulması da çeşitli sorunların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu farklı yorum ve uygulamalar, özellikle baba ile çocuk arasında soybağı ilişkisinin kurulması, davalının bulunduğu yer, adli yardım sağlanması ve maliyetlerin karşılanmasına ilişkin yaklaşımlar, New York Sözleşmesi çerçevesinde kamu kuruluşlarının ve nafaka borçlusunun durumu, yargıya endeksli uygulama, paranın uluslararası sınırları aşan transfer mekanizması gibi sorunlar üzerine yoğunlaşmıştır[5].

La Haye Konferansı bünyesinde nafakaya ilişkin sözleşmelerin gözden geçirilmesi ve güncellenmesi çalışmalarının başlangıcında, nafakaya uygulanacak hukuk ile nafakaya ilişkin kararların tanınması, tenfizi ve tahsili meseleleri birlikte ele alınmış, ancak bir süre sonra bundan vazgeçilmiştir. Tahsil Sözleşmesinin bir parçası olarak uygulanacak hukuka ilişkin kurallar getirmenin, ulusal hukuk sistemlerindeki çözüm farklılıkları nedeniyle pek de gerçekçi olmayacağı anlaşılmış, her iki konunun ayrı metinler halinde kabul edilmesi hususunda mutabakata varılmıştır[6].

Bütün bu çalışmaların neticesinde, La Haye Milletlerarası Özel Hukuk Konferansı'nın üç hafta süren 21. Oturumunun, 23 Kasım 2007 tarihli La Haye'deki son toplantısında, nafakanın milletlerarası alanda tahsilini kolaylaştırmak ve uygulanacak hukuka ilişkin yeni eğilimleri karşılamak amacıyla hazırlanan iki ayrı uluslararası sözleşmenin metinlerini içeren nihai senet, imzaya açılmış ve yetmiş devlet tarafından imzalanarak, kabul edilmiştir[7]. Bu Sözleşmeler: "Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin La Haye

---

4 **Duncan, William** (2009), "The New Hague Child Support Convention: Goals and Outcomes of the Negotiations", (The New Hague Child Support Convention), Family Law Quarterly, 43(1), s. 1-20: 1. La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansına üye olan devletleri yeni bir sözleşme oluşturmaya iten nedenler olarak, yukarıda da açıkladığımız gibi, mevcut sistemlerin yavaş işlemesi, tarafların adalete erişiminin tam olarak sağlanamamış olması, mali anlamda taraflara külfet oluşturması ve uygulamada potansiyel sorunlara yol açacak şekilde gereksiz karmaşıklıklar barındırması gibi hususlar öne çıkmaktadır: **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 51.

5 **Duncan, William** (2004), "The Development of the New Hague Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", (Development of the New Hague Convention), Family Law Quarterly, 38(3), s. 663-687: 665.

6 **Tanrıbilir, Feriha Bilge** (2011), Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları, Ankara: Yetkin Yayınevi, s. 110; **Zupan, Mirela** (2014), "Innovations of The 2007 Hague Maintenance Protokol", The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide (Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken), Oxford: Hart Publishing, s. 311-328: 314.

7 **Janzen, Ulrike** (2008), "Die neuen Haager Übereinkünfte zum Unterhaltsrecht und die Arbeiten an einer EG-Unterhaltsverordnung", Familie Partnerschaft Recht (FPR), 2008, s. 218-221: 219; **Long, Eimear** (2008), "The New Hague Maintenance Convention", International and Comparative Law Quarterly, 57(4), s. 984-996: 984; **Duncan, William** (2008), "The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", (2007 The Hague Convention), Yearbook of Private International Law, Vol. X (2008), Munich: Sellier.elp, s. 313-331: 314; **Beaumont, Paul** (2009), "The Maintenance Project, the Hague Conference and the EC: A Triumph of Reverse Subsidiarity", The Rabels Journal of Comparative and International Private Law, 73(3), s. 509-546: 514; **O'Callaghan, Elaine** (2011), "Annual Review of International Family Law 2009", The International Survey of Family Law (2011 Edition), Eds. Atkin, Bill/ Banda, Fareda, Bristol: Jordan Publishing Limited, s. 4.

Sözleşmesi[8]" ile "Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Hukuka İlişkin La Haye Protokolü"dür.

Bu iki yeni düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle, 1956 tarihli New York Sözleşmesi ile nafakaya ilişkin mevcut La Haye sözleşmeleri üzerinde 1990'lı yıllarda başlayan resmi çalışmaların zirve noktasına ulaştığı söylenebilir[9]. Uygulanacak hukuka ilişkin 2007 tarihli La Haye Protokolü ile 2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi birbirlerinin tamamlayıcısı olmakla birlikte, her iki metin de birbirinden bağımsız niteliktedir. Dolayısıyla, devletler Protokol ve Tahsil Sözleşmesine birlikte veya ayrı ayrı taraf olmakta serbesttirler[10].

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesine[11] şu ana kadar otuz sekiz devlet taraf olmuştur[12]. Sözleşmeye ilk olarak Norveç, sonrasında Arnavutluk taraf olduktan sonra, Sözleşme, 60. maddesine[13] uygun olarak, 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir[14].

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) vatandaşlarını ilgilendiren, milletlerarası nitelikli çocuk nafakasına ilişkin on milyonu aşkın davadan söz edilmektedir. Öte yandan, 2011 federal mali yılında, Birleşik Devletler çocuk nafaka programı, 15,8 milyon aileye hizmet vermiş; toplanan ve dağıtılan nafaka ödemeleri 27 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. Program çerçevesinde nafaka ödemelerinin mali büyüklüğü her yıl yüzde 2 oranında artmaktadır[15]. Dolayısıyla, 1956 tarihli New York Sözleşmesinin yerine geçecek ve Birleşik Devletlerin giderek artan nafaka harcamaları ile milletlerarası nitelikli nafaka uyuşmazlıklarına çözüm getirecek yeni bir Sözleşme için ABD olağanüstü gayret sarf etmiştir[16]. Keza ABD, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesini imzalayan ilk devlet olarak[17], öncü devlet niteliğini taşımakta ve

---

8 Sözleşmenin orijinal metni için bkz. **"Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance",** HCCH: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=131>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

9 **"Outline on Hague Child Support Convention"**, s. 1.

10 **Zupan,** s. 314; **Tanrıbilir,** s. 110.

11 Uygulamada Sözleşmenin, diğer Sözleşmelerin öngördüğü sistemlere nazaran daha çok karmaşıklığa neden olup olmayacağı konusunda tartışmalar yaşanmaktadır. Bu tartışmaların nedeni, Sözleşmenin diğer La Haye Sözleşmelerinden daha uzun ve detaylı hazırlanmış olmasıdır. Sözleşmenin, genel ve ucu açık ifadelerden kaynaklanan belirsizliklere yol açmamak için bu şekilde uzun ve detaylı hazırlandığı ifade edilmektedir: **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 53.

12 Sözleşmeye taraf olan devletler şunlardır (38): Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arnavutluk, Avrupa Birliği, Avusturya, Brezilya, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Belçika, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, Honduras, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Karadağ, Kazakistan, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan. Detaylı bilgi için bkz. **"Status Table of Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance",** HCCH: <https://www.hcch.net/en/instruments/ conventions/status-table/?cid=131>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

13 **Sözleşme m. 60:** (1) Sözleşme, madde 58'de belirtilen tasdik, kabul veya onaydan oluşan ikinci belgenin depozitere verildikten sonraki üç aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

14 **Walker, Lara** (2015), Maintenance and Child Support in Private International Law, Oxford: Hart Publishing, s. 1.

15 **Takayesu, Mark/ Eldred, Steven** (2014), "Setting Appropriate Child Support Orders and Addressing Barriers: Research and Policy Implications to Improve Payments and Compliance", The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide (Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Sapancken), Oxford: Hart Publishing, s. 137-160: 137.

16 **McClean/ David/ Abou-Nigm, Veronica Ruiz** (2012), Morris: The Conflict of Laws, Eighth Edition, London: Sweet & Maxwell, s. 283.

17 **Fucik, Robert** (2008), "Das neue Haager Unterhaltsübereinkommen. Globale Kooperations- und Anerkennungsmechanismen", Interdisziplinäre Zeitschrift für Familienrecht, 2008 (3), s. 219-232: 219. 2007 tarihli Sözleşmenin ortaya çıkması için öncü rolü oynayan ABD, imzaya açıldığı tarihte (23 Kasım 2007 tarihinde) Sözleşmeyi imzalamıştır. Sözleşme, ABD açısından, 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmenin özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde uygulanması konusunda yoğun çaba sarf etmektedir[18].

Avrupa Birliği (AB), La Haye Protokolü ile La Haye Tahsil Sözleşmesine taraf olmakla birlikte, bu Düzenlemelerin henüz yürürlükte olmadığı dönemde, nafaka yükümlülüklerine ilişkin her türlü uyuşmazlığı Birlik içerisinde yeknesak olarak çözüme kavuşturmak amacıyla Tüzük hazırlıklarına başlamıştır[19]. Nihayetinde, AB Komisyonu ve Konseyi tarafından hazırlanan, 4/2009 sayılı Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Uyuşmazlıklarda Yetki, Uygulanacak Hukuk, Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi ile İşbirliği Hakkında Tüzük[20] 18 Aralık 2008 tarihinde kabul edilmiştir[21]. 4/2009 sayılı Nafaka Tüzüğü, 18 Haziran 2011 tarihinden itibaren (Danimarka ve Birleşik Krallık hariç) üye devletlerde yeknesak olarak uygulanmaya başlanmıştır[22]. AB'nin 2007 tarihli La Haye Düzenlemelerine taraf olmasının ve nafakayla ilgili tüm milletlerarası uyuşmazlıklara yönelik 4/2009 sayılı Nafaka Tüzüğünü kabul etmesinin, çocuklar lehine nafaka yükümlülüklerinin karşılanması başta olmak üzere uluslararası alanda ihtiyaç duyulan yeknesaklığın sağlanması bakımından önemli ve öncü bir gelişme olduğu kabul edilmektedir[23].

Türkiye oldukça yakın bir zamanda nafakaya ilişkin 2007 tarihli La Haye Sözleşmesine taraf olmuştur. 25/04/2016 tarih ve 6708 sayılı Kanunla katılmamızın uygun bulunduğu "Çocuk Nafakası ve Aileye ilişkin Diğer Nafaka Alacaklarının Milletlerarası Tahsiline İlişkin La Haye Sözleşmesi"nin çekince ve beyanlarla onaylanması, 09/05/2016 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kararlaştırılmış ve bu hususla birlikte Sözleşme, 22/05/2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Dolayısıyla 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, 2016 yılında iç hukukumuz açısından bağlayıcılık kazanmıştır. Sözleşme, Sözleşmenin 60. maddesine[24] uygun olarak, katılma yoluyla taraf olan Türkiye açısından 1 Şubat 2017 tarihinde uluslararası alanda yürürlüğe girmiştir.

Bu çalışmada Türkiye açısından 1 Şubat 2017 tarihinde uluslararası alanda yürürlüğe giren La Haye Tahsil Sözleşmesi çeşitli yönlerden ele alınacaktır. Öncelikle La Haye Tahsil Sözleşmesinin amacı ve niteliği ile hangi nafaka türlerini kapsadığına ilişkin olarak Sözleşmenin uygulama alanı üzerinde durulacaktır. Sonra, nafaka alacağının tahsili için idari işbirliği sistemine değinilecektir. Daha sonra, nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi incelenecek olup, Çalışma, ulaştığımız vargıları içeren sonuç kısmı ile son bulacaktır.

---

18 **Aktürk, Aylin** (2011), "Milletlerarası Aile Hukukunda Nafaka ve Nafaka Borçlarında Milletlerarası Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine İlişkin 4/2009 No'lu Avrupa Birliği Konseyi Tüzüğü", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (MHB), Y. 31 (2011), S. 2, s. 1-33: 7, 30.

19 **Andrae, Marianne** (2008), "Zum Verhältnis der Haager Unterhaltskonvention 2007 und des Haager Protokolls zur geplanten EU-Unterhaltsverordnung", Familie Partnerschaft Recht (FPR), 2008, s. 196-202: 197.

20 Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition and Enforcement of Decisions and Cooperation in Matters Relating to Maintenance Obligations: OJL 7- 10.1.2009, s. 1-79. Tüzük metnine internet üzerinden erişmek için bkz. **"Council Regulation (EC) No 4/2009",** Official Journal of the Europen Union: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri= OJ:L:2009:007:0001:0079:EN: PDF>, (Erişim tarihi: 21.01.2018),

21 **Bariatti, Stefania** (2011), Cases and Materials on EU Private International Law, Oxford: Hart Publishing, s. 1126 vd.; **Rogerson, Pippa** (2013), Collier's Conflict of Laws, Fourth Edition, Cambridge: Cambridge University Press, s. 86.

22 **Walker,** s. 37; **Bariatti,** s. 1128; **Tekinalp, Gülören/ Uyanık, Ayfer** (2016), Milletlerarası Özel Hukuk – Bağlama Kuralları, 12. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 230.

23 **Bremner, Philip** (2011), "International Child Maintenance in Europa", The Future of Family Property in Europe, Eds.: Boele-Woelki, Katharina/ Miles, Jo and Scherpe, Jens, Cambridge: Intersentia, s. 407-422: 419.

24 **Sözleşme m. 60:** (2) Daha sonra Sözleşme, devletler için aşağıdaki tarihlerde yürürlüğe girer:
Madde 59 (l)'de belirtilen, daha sonra tasdik eden, kabul eden veya onaylayan her Devlet veya Bölgesel Ekonomik Bütünleşme Örgütü için tasdik, kabul ve onay belgelerinin depozitere verilmesini takip eden üç aylık sürenin sonunu izleyen her ayın birinci gününde, (…).
Türkiye'nin Sözleşmeye taraf olduğunu tasdik eden belgesi, 7 Ekim 2016 tarihinde depozitere ulaşmıştır.

I. SÖZLEŞMENİN AMACI VE NİTELİĞİ

Sözleşmenin "Giriş" kısmında da belirtildiği üzere, La Haye Tahsil Sözleşmesi, bazı hususları gerçekleştirmeye yönelik olarak akdedilmiştir. "Giriş" kısmında, Sözleşmenin hazırlanış amaçları olarak ifade edilen hususlar şunlardır:

- Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Sözleşmeye yönelik devletler arasında işbirliğini geliştirmek,
- Sonuç veren ve erişilebilir, hızlı, verimli, uygun maliyetli ve adil usullere yönelik ihtiyacı karşılamak,
- Mevcut La Haye Sözleşmeleri, diğer uluslararası belgeler, özellikle 20 Haziran 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsiline İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin en iyi özelliklerini esas almak,
- Teknolojideki gelişmelerden yararlanmak, ihtiyaçların değişmesi ve teknolojideki ilerlemelerin yeni fırsatlar yaratması sebebiyle gelişmeye devam eden esnek bir sistem oluşturmak.

Sözleşmenin öncelikli olarak çocuk nafakası üzerine yoğunlaşması; yine "Giriş" kısmında, 1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3. ve 27. maddelerindeki çocuklarla ilgili hükümlerden alıntılar yapılması[25], Sözleşmede nafaka konusunda çocuğun üstün yararı[26] ve yaşam standartlarının yükseltilmesi esaslarından hareket edildiğini de göstermektedir. Keza, BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3. ve 27. maddelerinde yer alan hükümler, çocuğun üstün yararı ilkesi[27] başta olmak üzere, çocuklar için asgari yaşam standardının sağlanması, barınma, beslenme ve eğitim gibi temel ihtiyaçların karşılanması, çocuğun nafakasının tahsil edilmesi gibi hem devletlere, hem de ebeveynlere yüklenen sorumluluklar hakkındadır. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, taraf olan devletlere, uluslararası nitelikte çocuk nafakası alacağı tahsilinin zorluğu ve karşılaşılan güçlüklerin farkında olarak hazırlanan uluslararası anlaşmaları imzalama yükümlülüğü getirmiştir[28]. Dolayısıyla bu alandaki boşluğu doldurmak ve bahsi

---

25 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 3. ve 27. maddeleri uyarınca aşağıdaki durumları hatırlatarak,
- Çocukları ilgilendiren tüm faaliyetlerde, çocuğun üstün yararı temel alınmalıdır,
- Her çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli yaşam standardına sahip olma hakkı vardır,
- Ebeveyn/ebeveynler veya çocuktan sorumlu diğer kişiler, kendi imkânları ve mali güçleri ölçüsünde, çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarını sağlama konusunda başlıca sorumluluğa sahiptir ve
- Taraf devletler, uluslararası anlaşmaların akdi de dâhil olmak üzere, ebeveyn/ebeveynler veya çocuktan sorumlu diğer kişilerden, özellikle de söz konusu kişilerin çocuktan farklı bir ülkede yaşadığı durumlarda, çocuğun nafakasının tahsil edilmesini sağlamak için gerekli tüm önlemleri almalıdır.

26 Çocuğun üstün yararı ilkesi, ilk olarak 1959 tarihli Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 2. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre, "Çocukların, özel bir korumadan yararlanabilmeleri; ona hürriyet ve haysiyet içinde sıhhatli ve normal şekilde bedensel, fikri, ahlaki, ruhsal ve sosyal yönden gelişmesini sağlayacak imkân ve kolaylıklar kanun ve diğer vasıtalarla temin edilmelidir. Bu maksatla hazırlanan kanunlarda çocuğun çıkarları önemle göz önünde bulundurulmalıdır". Bu ilke, daha sonra BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin temel ilkesi haline gelmiştir. Sözleşmede ilkenin tanımı yapılmamışsa da, çıkarların çatışması halinde çocuğun çıkarına öncelik tanınacağı belirtilmiştir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Freeman, Michael** (2007), Article 3: The Best Interests of the Child, A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child (Eds.: A. Alen/ V. Lanotte/ E. Verhellen/ F. Ang/ E. Berghmans/ M. Verheyde), Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

27 Yargıtay, çeşitli kararlarında çocuğun üstün yararı ilkesini göz önünde bulundurduğunu belirtmiştir. Çocuğun üstün yararı ilkesine ilişkin olarak, Yargıtay 2. HD.'nin E. 2015/11351, K. 2016//2721 ve 17.02.2016 tarihli kararı; Yargıtay 2. HD.'nin E. 2016/11016, K. 2016/11132 ve 06.06.2016 tarihli kararı ile Yargıtay 3. HD.'nin E. 2014/6631, K. 2014/16054 ve 08.12.2014 tarihli kararı için bkz. **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası:** <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

28 **Tanrıbilir,** s. 87.

geçen sorunları ortadan kaldırmak, 2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesinin hazırlanış amaçları arasında yer almaktadır[29].

Sözleşmenin amacı, 1. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, Sözleşmenin amacı,

- *taraf devletlerin makamları arasında kapsamlı bir işbirliği sistemi kurarak,*
- *taraf devletlerde nafaka kararlarının tesis edilmesi ve bu kararlarda değişiklik yapılması konusunda elverişli uygulamalar yaratarak,*
- *nafaka kararlarının taraf devletlerde hızlı ve basit bir usule tâbi olarak tanınması ve tenfizini sağlayarak ve*
- *nafaka kararlarının hızlı bir şekilde icra edilebilmesi için etkin önlemler alarak, çocuk nafakası ve diğer aile nafaka türlerinin etkin bir şekilde uluslararası tahsilini sağlamaktır* (m. 1).

Sözleşmenin 1. maddesinde belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi ve aynı zamanda Sözleşmeye daha çok devletin taraf olması, uluslararası ölçekte daha çok kabul görmesi için âkit devletlere pek çok kolaylık sağlanmıştır. Sözleşmede örneğin, usul işlemlerinde kullanılacak dil (m. 44), standart formlar (m. 12/2; 11/4), âkit devletlerin nafakaya ilişkin kanuni düzenlemeleri hakkında bilgi beyanında bulunmaları (m. 57) gibi konulara önem verilmiştir[30]. Ayrıca nafaka ile ilgili diğer Sözleşmelerdeki yavaş ve maliyetli sistemin olumsuz etkilerini gidermek için yeni bilgi teknolojilerinin kullanılması önerilmekte ve bu konuda âkit devletler teşvik edilmektedir. Sözleşme, mevcut uluslararası metinlerin, özellikle 1956 tarihli New York Sözleşmesi ile La Haye Sözleşmeleri ve birçok bölgesel ve devletlerarası veya bölgelerarası düzenlemelerin gücü üstüne inşa edilmiş ve onların neden olduğu uygulamadaki eksiklikleri ve aksaklıkları gidermek için oluşturulmuştur. Sözleşmenin bütün bu yönleriyle, La Haye Sözleşmeleri ile 1956 tarihli New York Sözleşmesinin aynı zamanda diğer uluslararası sözleşmelerin en elverişli hükümlerini bünyesinde toplamaya çalıştığı söylenebilir[31].

Sözleşmenin hazırlanış amaçları ile birinci maddesinde ifade edilen amaçları dikkate alarak daha genel bir ifadeyle, Sözleşmenin, taraf devletler arasında nafakaya ilişkin sorunların çözümüne yönelik yanıt veren, erişilebilir, hızlı, verimli, düşük maliyetli, adil ve tarafların etkin erişimini sağlayan bir süreç öngörerek, özellikle çocuğun üstün yararını koruyarak, onun hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olan nafakanın ve diğer nafaka türlerinin tahsilini veyahut tanınması ve tenfizini amaçladığı sonucuna varmak mümkündür[32].

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, nafakaya ilişkin diğer uluslararası sözleşmelerden farklı olarak, karma bir yöntemle hazırlanmış; Sözleşme için hem klâsik milletlerarası özel hukuk araçları, hem de uluslararası hukukta başvurulan bir yöntem olan uluslararası adli ve idari işbirliği yöntemi kullanılmıştır[33].

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, çocuk nafakası başta olmak üzere, eş nafakası ve diğer nafaka türlerinin yabancı ülkelerde tahsilini kolaylaştırmak amacıyla akdedilmiştir. La Haye Tahsil Sözleşmesi, 1956 tarihli New York Sözleşmesinden farklı olarak, sadece nafaka alacaklarının tahsilini değil, aynı zamanda nafakaya ilişkin kararların tanıması ve tenfizi usullerini de içermektedir.

---

29 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 65.

30 **"Outline on Hague Child Support Convention"**, s. 1-2.

31 **Duncan,** The New Hague Child Support Convention, s. 3.

32 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 318; **Bozdağ, Gonca Gülfem** (2015), Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka, Ankara: Yetkin Yayınevi, s. 220.

33 **Estin, Ann Laquer** (2010), "Families Across Borders: The Hague Children's Conventions and the Case for International Family Law in the United States", Fla. L. Rev., Vol. 62(1), s. 47-108: 49; **Duncan,** The New Hague Child Support Convention, s. 6-7; **Tanrıbilir,** s. 115.

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, sınır ötesi nafaka tahsilinde etkin, düşük maliyetli, erişilebilir ve basitleştirilmiş bir sistemin oluşturulmasında önemli bir adım olarak nitelendirilmektedir. Sözleşme, çocuk nafakası ve diğer aile nafaka türlerinin tahsilinde milletlerarası idari işbirliğini destekleyerek işlemlerin çabuk ve etkili bir şekilde sonuçlanmasını sağlamaktadır. Ülkeler bu Sözleşmeye taraf olmakla birçok yarar elde edeceklerdir. İlk olarak, devletler nafakaya ilişkin yapacağı ikili sözleşme müzakerelerinde harcanacak zaman ve masraflardan tasarruf sağlayarak, söz konusu hedefleri tek milletlerarası sözleşmeyle gerçekleştirme imkânına kavuşmuşlardır. Sözleşme sayesinde, bütün dünyada yeknesak kurallar uygulanacak ve sınır ötesi nafaka işlemlerinin etkin ve verimli şekilde yapılması temin edilecektir. Son olarak, Sözleşmeyle özellikle çocuklara karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararların tanınması ve tenfizinde kolaylık sağlaması bakımından merkezî makamlar oluşturulacaktır. Bu makamlara yapılan başvuru işlemlerinin pratik bir şekilde işlemesini sağlamak amacıyla ayrıntılı hükümler sevk edilmiştir ki bu yolla milletlerarası nafaka işlemlerinin hızlanması sağlanacaktır[34].

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, modernize edilmiş sistem içerisinde, birbiriyle bağlantılı işlevleriyle, aile hukukuna ait nafakaların tahsilinde etkin bir uluslararası mekanizma temin etmeyi hedeflemektedir. Söz konusu Sözleşmenin ana özellikleri şöyle özetlenebilir[35]:

- Nafakaya ilişkin yabancı mahkeme kararlarının âkit devletlerde tanınması ve tenfizine ilişkin hızlandırılmış işlemler de dâhil olmak üzere geniş ve kolay bir sistem öngörülmektedir (V. Bölüm).
- Milletlerarası idari işbirliğinin geliştirilmesi bakımından her âkit devlette Merkezî Makam oluşturulmaktadır. Bu bağlamda, Sözleşmede, Sözleşmenin uygulanması ve diğer işlemlerin yürütülmesinin desteklenmesi için geniş yelpazede merkezî makamlara özel fonksiyonlar tanımasına ilişkin hükümler yer almaktadır (II. ve III. Bölümler).
- Sözleşmede, çocuk nafakalarına ilişkin başvurularda 21 yaş altı çocuklara (bazı istisnalar hariç) ücretsiz adli yardım sağlama yükümlülüğü ve tüm nafaka başvuruları bakımından "adalete etkin erişimin" sağlanmasına yönelik hükümler sevk edilmiştir (14 ila 17. maddeler).
- Kişisel verilerin korunmasına ilişkin özel hükümler yer almaktadır (38 ila 40. maddeler).
- Nafakanın sınır-ötesi tahsililini kolaylaştırmak için, teknoloji imkânlarından yararlanma ve herkes için adil şekilde işleyecek "tarafsız teknoloji (*technology neutural*)[36]" arayışında olma, Sözleşmenin temel hedefleri arasında yer almaktadır (13. madde).
- İlk defa bir La Haye Sözleşmesinde, talep edilen devletin hukukuna göre gerçekleşecek hızlı ve etkili bir icraya ilişkin hükümler ayrı bir bölümde düzenlenmiştir (VI. bölüm).

İdari işbirliği ve aynı zamanda tenfiz sözleşmesi olan 2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, bu tip sözleşmelerin mahiyeti gereği, ancak Sözleşme hükümlerine göre, âkit devletler arasında karşılıklılığın gerçekleşmesine bağlı olarak uygulanabilen bir sözleşmedir. Başka bir ifadeyle, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, *erga omnes/loi uniforme* niteliğinde bir sözleşme değildir. Öte yandan, aşağıda ayrıntılı olarak inceleneceği üzere, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesinin, çocuk nafakası bakımından yaş sınırının yukarı veya aşağı çekilmesi konusunda devletlere çekince hakkı tanıması, eş nafakası bakımından bazı kısıtlamalar getirmesi ve diğer nafaka türlerinin kapsamına girebilmesini devletlerin beyanına bağlaması gibi nedenlerle,

---

34 **Carlson, Mary Helen** (2009), "United States Perspective on the New Hague Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", Family Law Quarterly, 43(1), s. 21-35: 22-23.

35 **Groff,** s. 92.

36 Detaylı bilgi için bkz. **Lortie, Philippe** (2008), "The Development of Medium and Technology Neutral International Treaties in Support of Post-Convention Information Technology Systems - The Example of the 2007 Hague Convention and Protocol", Yearbook of Private International Law, Vol. X (2008), Munich: Sellier.elp, s. 359-365.

Sözleşmenin uygulama alanı bakımından özellikle çocuk nafakası üzerine yoğunlaştığını ve diğer nafaka türleri bakımından arzu edilen seviyeye ulaşamadığını söylemek mümkündür.

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, hem nafaka alacaklarının tahsiline ilişkin 1956 tarihli New York Sözleşmesinin, hem de nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerinin yerine geçmek üzere akdedilmiştir.

II. SÖZLEŞMENİN UYGULAMA ALANI

Sözleşmenin kapsamı, 2. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre,

"(1) Bu Sözleşme aşağıdaki hususlara uygulanır:

a) 21 yaşından küçüklere yönelik ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan nafaka yükümlülüklerine;

b) a) bendi kapsamında bir taleple başvuru yapıldığında eş nafakasına yönelik bir kararın tanıması ve tenfizi veya tenfizine ve

c) Bölüm II ve III hariç olmak üzere, eş nafakasına.

(2) Herhangi bir âkit devlet, 62. madde uyarınca, 18 yaşını doldurmamış kişilere Sözleşme'nin uygulanmasını sınırlama hakkına 1. fıkranın a) bendi kapsamında çekince koyabilir. Bu çekinceyi koyan bir âkit devlet, çekinceyle hariç tutulan söz konusu yaştaki kişilere Sözleşme'nin uygulanmasını talep etme hakkına sahip olamaz.

(3) Herhangi bir âkit devlet, 63. madde uyarınca bu Sözleşmenin tümünü veya bir bölümünü, özellikle korunmaya muhtaç kişilere ilişkin yükümlülükler de dâhil olmak üzere, aile ilişkisi, ebeveynlik, evlilik veya kayın hısımlığından doğan herhangi bir nafaka yükümlülüğüne kadar genişleteceğini beyan edebilir. Böyle bir beyan, iki âkit devlet arasında, ancak beyanlarının aynı nafaka yükümlülüklerini ve Sözleşmenin aynı bölümlerini kapsaması durumunda, sorumluluk doğurur.

(4) Bu Sözleşmenin hükümleri çocuklara ebeveynlerinin medeni hallerine bakılmaksızın uygulanır".

Sözleşmenin 2. maddesine göre, Sözleşmenin kapsamında üç tür nafaka yer alabilecektir. Bunlar, çocuk nafakası, eş nafakası ile çocuk ve eş nafakası dışında kalan diğer nafakalardır. Bu nafakaların Sözleşmenin kapsamında nasıl yer alacaklarına ilişkin olarak detaylı açıklamalarımıza geçelim:

A) Çocuk Nafakası

Sözleşmenin kapsamında yer alan nafakaların başında, ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan, 21 yaşından küçüklere yönelik olan çocuk nafakası gelmektedir (m. 2/1-a). Ancak, âkit devletler çekince ileri sürerek Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin yaş sınırını 18 yaşa kadar çekebilir (m. 2/2)[37]. Devletlerin koymuş olduğu çocuk yaşına ilişkin çekince, bazı yazarlar tarafından kişi bakımından çekince (rationa personae) olarak ifade edilmektedir[38]. Eğer âkit devlet söz konusu çekinceyi koymuşsa, 2007 tarihli Sözleşme, 18 ve 21 yaş aralığındaki kişilere hiçbir şekilde uygulanamayacaktır. Ayrıca bu çekinceyi koyan bir âkit devlet,

---

[37] Örneğin, Sözleşmeye taraf olan Ukrayna, çocuk nafakası yükümlülüğü bakımından, Sözleşmenin 18 yaşın altındaki küçüklere uygulanacağı konusunda çekince koymuştur. Bkz. **"Status Table of Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance",** HCCH: <https://www.hcch.net/ en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

[38] **Borras, Alegria** (2010), "The Necessary Flexibility in the Application of the New Instruments on Maintenance", Convergence and Divergence in Private International Law Liber Amicorum Kurt Siehr, Eds.: Katharina Boele-Woelki/ Talia Einhorn/ Daniel Girsberger/ Symeon Symeonides, The Hague: Schulthess Eleven International Publishing, s. 173-192: 184.

çekinceyle hariç tutulan söz konusu yaştaki kişilere, Sözleşmenin uygulanmasını talep edemez[39].

Âkit devletler, Sözleşmenin 2. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, çocuk nafakası yükümlülüğü bakımından, Sözleşmenin 21 yaş ve üstüne uygulanacağı yönünde beyanda bulunabilirler[40]. Nitekim Türkiye, Sözleşmeye taraf olurken beyanda bulunarak, eğitimine devam eden çocuklar yönünden yaş sınırını 25'e çıkarmıştır[41]. Ancak bu yönde ileri sürülecek beyanlar, iki âkit devlet arasında aynı nafaka yükümlülüğüne (çocuk nafakasına) ilişkin olması durumunda sonuç doğurabilecektir (m. 2/3)[42].

Sözleşmede çocuk nafakası düzenlenirken "ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan nafaka yükümlülükleri" dikkate alınmıştır. Sözleşme hükümleri, çocukların ebeveynlerinin medeni hallerine bakılmaksızın uygulanmaktadır (m. 2/4). Dolayısıyla diğer La Haye Sözleşmelerinde olduğu gibi, Sözleşmenin uygulanması için çocuğun evlilik içinde doğmuş olması şartı aranmayacaktır[43].

Bilindiği üzere hukuk düzenlerinde farklı cinsiyetten ancak evliliğe dayanmayan evlilik benzeri yaşam modelleri ile aynı cinsiyetten kişilerin evlilikleri veya bu kişilerin evliliğe dayanmayan evlilik benzeri yaşam modelleri ve bu yaşam modellerinden kaynaklanan nafaka talepleri gibi tarafların hak ve yükümlülükleri düzenleme altına alınmıştır[44]. Bu tür ilişkilerden kaynaklanan, ebeveynlerin çocuklarına karşı nafaka yükümlülüğü hakkında Sözleşme hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda, 2007 tarihli La Haye Protokolünde olduğu gibi, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesinde de herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Sözleşmede her ne kadar bu türden ilişkiler bakımından açık bir hüküm olmasa da, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, özellikle BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3. ve 27. maddelerinde yer alan hükümler dikkate alınarak hazırlanan ve çocuk nafakası üzerine odaklanan bir Sözleşmedir. Dolayısıyla, bu türden ilişkilerden kaynaklanan gerek nafaka alacaklarının tahsili konusunda, gerek nafaka kararlarının tanınması veya tenfizi konusunda Sözleşmenin uygulanması gerektiği kanaatini taşımaktayım.

Günümüzde sosyal yaşamın ortaya çıkardığı gereksinimler ve tıp dünyasındaki ilerlemelerin artması taşıyıcı annelik kavramını ortaya çıkarmıştır. Taşıyıcı anne, çocuğu olmayan veya doğum yapmak istemeyen bir kadının yerine tüp bebek yöntemiyle çocuk dünyaya getiren ve bebeği o kadına veren kişidir. Sözleşmenin hazırlık çalışmaları esnasında taşıyıcı annelik göz ardı edilmiş ve dolayısıyla taşıyıcı annelikle ilgili bir hükme yer verilmemiştir. Daha öncede bahsedildiği gibi Sözleşme, özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan nafaka yükümlülüklerine uygulanmaktadır. Buradaki sorun, taşıyıcı anne ile çocuk arasında ebeveyn-çocuk ilişkisinin var olup olmadığı noktasındadır. Sözleşmede merkezî makamların çocukla ailesi arasında ebeveynlik ilişkisi kurulması konusunda yardım sağlanmasına ilişkin hükümler (m. 6, 7, 10 ve 15) bulunmaktadır. Bu madde hükümlerinden

---

39 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 69.

40 Örneğin, Sözleşmeye taraf olan Arnavutluk, Sözleşmenin 2/3. maddesi uyarınca ileri sürdüğü beyanla, Aile Kanununun 197. maddesine göre lise veya üniversite eğitimine devam eden çocuklar yönünden yaş sınırını 25'e çıkarmıştır. Bkz. **"Status Table of Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance",** HCCH: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

41 Türkiye'nin Sözleşme için ileri sürdüğü 2 no'lu Beyan: "Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşmenin 2. maddesinin, birinci fıkranın "a" bendi kapsamındaki nafaka yükümlülüğünü eğitimi devam etmesi şartıyla 25 yaşını doldurmamış çocuklara yönelik nafakalara teşmil ettiğini, (…) beyan eder".

42 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 71.

43 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 73.

44 **Aygün,** s. 119 vd.

hareketle taşıyıcı anne ile çocuk arasında Sözleşme hükümlerinin uygulanacağı yönünde görüşler ileri sürülmüştür[45].

B) Eş Nafakası

Sözleşmede eş nafakası m. 2/1-b ve c'de düzenlenmiştir. Madde düzenlenirken eş nafakası iki farklı kategoriye ayrılmıştır. Birinci kategori, çocuk nafakası talebiyle başvuru yapıldığında eş nafakasına yönelik bir kararın tanınması veya tenfizi halidir. Eşe karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin tanıma ve tenfiz talepleri çocuk nafakası ile birlikte ileri sürüldüğünde, Sözleşmenin kapsamında olacak ve Sözleşmenin bütün bölümleri bunlara uygulanabilecektir (m. 2/1-b)[46].

Diğer kategori ise çocuk nafakası olmadan sadece eş nafakası talebinin ileri sürülmesidir. Talebin sadece eş nafakası olması halinde, eşe karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin talepler, Sözleşmenin zorunlu kapsamına girmekle birlikte; idari işbirliği ve merkezî makamlar aracılığıyla başvuru hükümlerini içeren Sözleşmenin İkinci ve Üçüncü Bölümleri bu taleplere uygulanmayacaktır (m. 2/1-c).

Dolayısıyla çocuk nafakası ile birlikte başvuru konusu yapılan eş nafakasına ilişkin kararın tanınması ve tenfizi, merkezî makamlar aracılığıyla talep edilebilirken; sadece eş nafakası başvurusunda merkezî makamlar kullanılmadan, doğrudan talep edilen devletin yetkili makamına başvuru yapılacaktır.

Ancak âkit devletler, Sözleşmenin 2. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, sadece eş nafakası için, İkinci ve Üçüncü Bölüm dâhil Sözleşmenin tamamının eşe karşı nafaka yükümlülüğüne uygulanacağı yönünde beyanda bulunarak Sözleşmenin kapsamını genişletebilir (m. 2/3)[47]. Nitekim Türkiye, Sözleşmeye taraf olurken, Sözleşmenin tamamını eşe yönelik nafakalara genişlettiği yönünde beyanda bulunmuştur[48]. Ancak bu yönde ileri sürülecek beyanların, iki âkit devlet arasında aynı nafaka yükümlülüğüne (eş nafakasına) ilişkin olması durumunda sonuç doğuracağı unutulmamalıdır (m. 2/3)[49].

Sözleşmenin hazırlık aşamasında yapılan toplantılarda, eş nafakasına ilişkin olarak, Sözleşmenin kapsamının "evlilik benzeri birlikteliklere" genişletilmesi önerisi üzerinde gerekli mutabakat sağlanamamıştır[50].

C) Diğer Nafaka Türleri

Hemen belirtelim ki, çocuk nafakası ve eş nafakası dışında kalan diğer nafaka türleri Sözleşmenin zorunlu kapsamında yer almamaktadır. Dolayısıyla, kardeşler arasındaki nafakalar, ana-babanın çocuklarından talep ettiği nafakalar ile yansoy veya kayın hısımlığından

---

45 Detaylı bilgi için bkz. **Trimmings, Katarina** (2014), "The Interface between Maintenance and Cross-border Surrogacy", The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide (Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Sapancken), Oxford: Hart Publishing, s. 261-272.

46 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 69.

47 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 319.

48 Türkiye'nin Sözleşme için ileri sürdüğü 2 no'lu Beyan: "Türkiye Cumhuriyeti, (…) Sözleşme'nin 2. maddesinin, üçüncü fıkrası uyarınca Sözleşmenin tamamını, eşe yönelik nafakalara (…) teşmil ettiğini beyan eder".

49 Sözleşmenin 'Açıklayıcı Raporunda', eş nafakası için genişletilen kapsamın, hem talep eden devlet, hem de talep edilen devlet bakımından m. 63 uyarınca beyanda bulunulması halinde uygulanacağı belirtilmiştir. Örneğin Sözleşmeye taraf olan devletlerden Norveç ve Arnavutluk, eş nafakası bakımından idari işbirliği hükümlerinin uygulanacağına ilişkin beyanda bulunmuşlardır. Norveç ile Arnavutluk arasında eş nafakası uygulamalarında tarafların her ikisi de kapsamın genişletilmesi için beyanda bulunduğundan, Sözleşmenin 2. ve 3. bölümleri uygulanır. Fakat Norveç ile beyanda bulunmayan devlet arasındaki eş nafakası uygulamalarında, her iki devlet de Sözleşmenin kapsamını genişletme beyanında bulunmadığı için eş nafakasına idari işbirliği hükümleri uygulanmaz: **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 71.

50 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 69.

kaynaklanan nafakalar Sözleşmenin zorunlu kapsamına girmemektedir[51]. Ancak, âkit devletler, Sözleşmenin 2. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca beyanda bulunmak suretiyle, Sözleşmenin uygulama alanını genişleterek, diğer nafaka türlerini de Sözleşmeye dâhil edebilirler[52]. Sözleşmenin 2/3. maddesine göre, âkit devletler, Sözleşmenin tümünü veya bir bölümünü, (özellikle korunmaya muhtaç kişilere ilişkin yükümlülükler de dâhil olmak üzere) aile ilişkisi, ebeveynlik, evlilik veya kayın hısımlığından doğan diğer nafaka türleri bakımından genişleteceğine dair beyanda bulunabilir[53]. Nitekim Türkiye, Sözleşmeye taraf olurken, bu hükme istinaden, yukarıda da belirttiğimiz üzere Sözleşmenin tamamını eşe yönelik nafakalara teşmil ettiği gibi, Sözleşmenin tamamının, yaş sınırı olmaksızın hayatını idame ettiremeyecek derecede fiziksel veya zihinsel engelli çocuklar ile bakıma muhtaç ana babaya yönelik nafakalara da uygulanacağını belirterek bahsi geçen konularda beyanla Sözleşmenin kapsamını genişletmiştir[54]. Ancak bu yönde ileri sürülecek beyanların, iki âkit devlet arasında, aynı nafaka yükümlülüklerini ve Sözleşme'nin aynı bölümlerini kapsaması durumunda, sorumluluk doğuracağı unutulmamalıdır (m. 2/3).

Özetlemek gerekirse, 2. maddeye göre, Sözleşmenin kapsamında üç tür nafakanın yer aldığı söylenebilir. Bunlardan çocuk nafakası ve (Sözleşmenin II. ve III. Bölümleri uygulanmaksızın) eş nafakası, Sözleşmenin zorunlu kapsamında yer almaktadır. Dolayısıyla, çocuk nafakası ve eş nafakası dışında kalan diğer nafaka türleri (kardeşler arasındaki nafakalar, ana babanın çocuklarından talep ettiği nafakalar ile yansoy ve kayın hısımlığından kaynaklanan nafakalar) kural olarak Sözleşmenin kapsamında değildir. Bu nafakaların Sözleşmenin kapsamına girebilmesi ve en az iki âkit devlet arasında sorumluluk doğurabilmesi için, söz konusu devletlerin aynı nafaka yükümlülükleri ve Sözleşmenin aynı bölümlerini kapsayacak şekilde beyanda bulunmaları gerekmektedir.

Türkiye, çocuk nafakasını, eğitimi devam etmesi şartıyla 25 yaşını doldurmamış çocuklara yönelik nafakaları da alacak şekilde Sözleşmenin kapsamını genişletmiştir. Türkiye ayrıca, Sözleşmenin 2/3. maddesi uyarınca, Sözleşmenin tamamını, eşe yönelik nafakalar ile herhangi bir yaş sınırı gözetmeksizin hayatını idame ettiremeyecek derecede fiziksel veya zihinsel engelli çocuklar ve bakıma muhtaç ana veya babaya yönelik nafakalara teşmil ettiğini beyan etmiştir. Dolayısıyla Türkiye açısından, kardeşler arasındaki nafakalar, (bakıma muhtaç durumda olmayan) ana veya babaya yönelik nafakalar ile yansoy ve kayın hısımlığından kaynaklanan nafakalar Sözleşmenin kapsamında yer almayacaktır.

III. NAFAKA ALACAĞININ TAHSİLİ İÇİN İDARİ İŞBİRLİĞİ SİSTEMİ

A) Genel Olarak

---

51 **Şanlı, Cemal/ Esen, Emre/ Ataman Figanmeşe, İnci** (2016), Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 207.

52 **Özoğul, Mustafa** (2016), "2007 tarihli La Haye Nafaka Sözleşmesi", Uluslararası Özel Hukuk Bülteni, S. 8 (Mayıs-Ağustos 2016), s. 37.

53 Örneğin Ukrayna, tanıma ve tenfize ilişkin hükümlerin yer aldığı Sözleşmenin V. ve VI. Bölümlerinin şu nafakaları da kapsadığı yönünde beyanda bulunmuştur: Ebeveynlerin, ehliyetsiz yetişkin kızı veya oğlu lehine nafaka yükümlülüğü; ebeveynlerin, 23 yaşına ulaşana kadar eğitimine devam eden yetişkin kızı veya oğlu lehine nafaka yükümlülüğü; yetişkin kız veya oğulun, ebevenyleri lehine nafaka yükümlülüğü; büyükanne veya büyükbabanın reşit olmayan torunu lehine nafaka yükümlülüğü; yetişkin torunun, ehliyetsiz büyükanne veya büyükbaba lehine nafaka yükümlülüğü; yetişkin kardeşin, reşit olmayan kardeş veya ehliyetsiz yetişkin kardeş lehine nafaka yükümlülüğü; üvey anne veya üvey babanın, reşit olmayan üvey kızı veya üvey oğlu lehine nafaka yükümlülüğü; yetişkin üvey kızın veya üvey oğulun, ehliyetsiz üvey anne veya üvey baba lehine nafaka yükümlülüğü.

54 Türkiye'nin Sözleşme için ileri sürdüğü 2 no'lu Beyan: "Türkiye Cumhuriyeti, (…) Sözleşme'nin 2. maddesinin, üçüncü fıkrası uyarınca Sözleşmenin tamamını, (…) ile herhangi bir yaş sınırı gözetmeksizin hayatını idame ettiremeyecek derecede fiziksel veya zihinsel engelli çocuklar ve bakıma muhtaç ana babaya yönelik nafakalara teşmil ettiğini beyan eder".

2007 tarihli La Haye Sözleşmesinin başlığında, nafakaların tahsiline ilişkin bir ifade yer almasına rağmen, metin incelendiğinde nafakaların tahsilini konu edinen hükümlere çok da yer verilmediği görülecektir. Sözleşmede, nafaka kararlarının tahsili aşamasına gelene kadar yapılması gereken tanıma ve tenfiz usullerine ilişin hükümlere daha fazla yer verilmiştir. Sözleşmenin amacı çocuk nafakası ve diğer aile nafaka türlerinin etkin bir şekilde uluslararası tahsilini sağlamaktır. Nafakanın uluslararası tahsilini sağlamak için âkit devletlerin merkezî makamları arasında kapsamlı bir işbirliği sistemi öngörülmüştür. Nitekim nafaka ödemelerinin tahsil edilmesini ve hızlı transferini kolaylaştırmak, nafakaların tahsili için gerektiğinde soybağının kurulmasına yardım sağlamak gibi merkezî makamların özel görevleri bulunmaktadır.

İdari işbirliği, Sözleşmenin önemli odak noktalarından birini oluşturmaktadır. Sözleşme çerçevesinde idari işbirliği merkezî makamlar aracıyla gerçekleştirilmekte ve her âkit devletten bir merkezî makam oluşturma talep edilmektedir[55]. Nafakanın tahsili sürecinde, başvuruların sonuçlandırılması için merkezî makamlar birbirleriyle koordine edilmektedir. Merkezî makam sistemi, diğer uluslararası sözleşmelerde de kullanılmış ve sistem göreceli olarak iyi işlemiştir. Bahse konu sistemde karşılaşılan temel sorun, merkezî makam personelinin uygun bir şekilde eğitilmemesi ve görevlerini yerine getirmede yeterince yetki sağlanmamasıdır[56].

Nafakaların tahsiline ilişkin uluslararası sözleşmelerde en çok sorun teşkil eden husus, başvuru işlemlerinin sonuçlanmasının aylar, hatta yıllar alabilmesidir. Söz konusu gecikmeler birtakım nedenlere dayanmaktadır. Bu bağlamda, talep edilen devlette nafakaya ilişkin davaları yürüten makamların iş yükü sebebiyle geç karar vermeleri, bunun yanında bahse konu işlemlerle ilgili ne yapmaları gerektiği konusunda emin olamamaları, yetkili makamlar tarafından yapılacak işlemlere ilişkin şartların ülkeden ülkeye göre farklılık göstermesi ve bundan dolayı gerekli belgelerde anlaşmazlık çıkması, belgelerin çevirisinin yapılmasında karşılaşılan sorunlar öne çıkmaktadır[57].

Nafakaya ilişkin önceki milletlerarası sözleşmeler bahse konu sorunların çözümüne ilişkin hükümler getirmemiştir[58]. Şöyle ki, 1956 tarihli New York Sözleşmesi milletlerarası nafaka tahsiline ilişkin idari işbirliği için uluslararası düzeyde sadece yasal çerçeve oluşturmakta ve söz konusu idari işbirliğinin uygulanması konusunda pek çok boşluk bırakmaktadır. Dolayısıyla, bu Sözleşme çerçevesinde çoğu devlet kendine düşen temel yükümlülükleri yerine getirememiştir. Nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararların tanınması ve tenfizine ilişkin 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde ise idari işbirliğine ilişkin entegre edilmiş bir yapı kurulamadığı için başarılı sonuç elde edilememiş, her âkit devlet açısından farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır[59].

2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, nafaka davalarında artık kronikleşmiş bir durum arz eden gecikme sorununa yönelik iyileştirmeler getirmiştir. Sözleşmede, talep eden devletteki bir alacaklının nafakayı en kolay yoldan tahsil etmesini amaçlayan çeşitli başvuru olanakları, Sözleşme kapsamında bir başvuruya dâhil edilmesi gereken ayrıntılı bilgiler, merkezî makamın zorunlu olarak takip etmesi gerektiği başvuruların ve davaların iletimi, alımı, işleme konulmasına ilişkin hükümler yer almaktadır[60].

B) Merkezî Makamlar

---

55 **Duncan,** The New Hague Child Support Convention, s. 9-10.

56 Bundan dolayı, merkezî makamının görevlerine ilişkin ayrıntılı hükümlerin düzenlenmesi faydalı olmasına rağmen, bu alanda sistemin geliştirilmesi âkit devletlere bağlı kalmaktadır: **Walker,** s. 47.

57 **Carlson,** s. 31.

58 **Carlson,** s. 32.

59 **Duncan,** The Development of the New Hague Convention, s. 668.

60 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 79.

2007 tarihli La Haye Sözleşmesini, diğer La Haye Sözleşmelerinden ayıran en temel özellik, nafaka kararlarının tahsili konusunda etkili olmak amacıyla kurulan idari işbirliği sistemidir. Sistemin kurulmasının nedeni, nafakanın uluslararası tahsilini hızlı, etkin ve ekonomik bir şekilde sağlamaktır. Sistemin devreye girmesiyle beraber adli, idari ve diğer yetkili makamlar, kendi ulusal merkezî makamlarıyla daha sıkı ilişki içinde çalışacaklardır.

1. Merkezî Makamın Tayini

İdari işbirliği sistemi kapsamında, Sözleşmenin 4. maddesinin birinci fıkrasına göre, her âkit devlet, Sözleşme tarafından verilen görevleri yerine getirmesi için birer merkezî makam tayin etmekle yükümlüdür[61]. Hatırlanacağı üzere, 1956 tarihli New York Sözleşmesinde uygulayıcı makamlar olarak, gönderici makam ve aracı kurumlar söz konusuydu. 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, nafakaya ilişkin işlemlerin tek çatı altında yapılması için, New York Sözleşmesinde olduğu gibi gönderici makam ve aracı kurumlar yerine, son dönem La Haye Sözleşmelerinde sıklıkla karşılaşılan merkezî makamlar sistemini kabul etmiştir[62]. Merkezî makamlar, âkit devletler tarafından dizayn edilmiş kamu otoriteleridir. Amaçları, idari işbirliği görevlerini yerine getirmek ve Sözleşme kapsamında taraflara yardım sağlamaktır[63]. Federal devletler, birden fazla hukuk sistemi olan devletler veya özerk bölgesel birimlere sahip devletler birden fazla merkezî makam atayabilirler. Bahsi geçen ülkelerde birden fazla merkezî makam atanması halinde bildirimde bulunmak için yeniden bir merkezî makam belirlenir. Her âkit devlet belirlediği merkezî makamı, La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansının Daimi Bürosuna bildirmekle yükümlüdür (m. 4/3). Türkiye, merkezî makam olarak, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nü tayin etmiştir.

2. Merkezî Makamın Görevleri

Sözleşme, başvuruların hızlı bir şekilde sonuçlanması ve işlemlerde verimliliğin artırılması amacıyla "Merkezî Makam" modelini benimsemiştir. Sözleşmenin hazırlık aşamasında merkezî makamların görevlerinin ayrıntılı bir şekilde düzenlenip düzenlenmemesi konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Merkezî makamların görevlerini düzenlemede bazı ayrıntılı hükümlere yer verilmeksizin âkit devletlerin nasıl eşit düzeyde hizmet sağlayacağı sorusu gündeme gelmiştir. Ayrıca başvuru işlemlerine ilişkin hükümler hakkında ayrıntılı düzenlemeye gitmeden merkezî makamların başvuruları etkin, zamanında ve adil bir şekilde sonuçlandırmasının nasıl güvence altına alınabileceği üzerinde tartışılmıştır[64]. Merkezî makamların esnek bir yapıda tesis edilmemesi halinde, pek çok ülke bakımından Sözleşmeye uyum sorununun yaşanacağı, bu sebeple de Sözleşmeye taraf olan devlet sayısında bir azalma yaşanacağı üzerinde durulmuştur. Benzer şekilde, işlemlerin çok ayrıntılı şekilde düzenlenmesinin, Sözleşmenin uygulanmasını katı hale getireceği ve Sözleşmenin farklı adli ve idari sistemlere uyarlanmasını zorlaştıracağı, zaman içinde ortaya çıkabilecek farklı ihtiyaçlara uyum yeteneğini azaltacağı belirtilmiştir[65].

Sözleşmede merkezî makamların görevleri genel ve özel görevler şeklinde ikiye ayrılarak, farklı maddeler halinde düzenlenmiştir. Sözleşmenin 5. maddesine göre, merkezî makamların genel görevi, âkit devletler arasında işbirliği yapmak ve diğer âkit devletlerdeki merkezî makamları Sözleşmenin uygulanması için teşvik etmektir. Ayrıca merkezî makamlar, Sözleşmenin uygulanması sonucu ortaya çıkan sorunları gidermek için mümkün olduğunca çözüm bulmak için çalışacaklardır[66].

---

61 **Walker,** s. 202; **Tanrıbilir,** s. 115.
62 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 79.
63 **Walker,** s. 203.
64 **Duncan,** The New Hague Child Support Convention, s. 11.
65 **Duncan,** The New Hague Child Support Convention, s. 11.
66 **Walker,** s. 204; **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 83.

2007 tarihli Sözleşmenin taslağında merkezî makamların üçüncü bir genel görevi de düzenlenmekteydi. Bu hükme göre, *"Merkezî makamlar, bulundukları ülkede mevcut nafaka yükümlülüğüne ilişkin yasal düzenleme ve işlemler konusunda Daimi Büroyu bilgilendirecektir"*. Nihai Toplantıda Sözleşmenin 5. maddesi hükümleri olduğu gibi kabul edilmiştir. Ancak, bilgi sağlama yükümlülüğüne ilişkin yukarıda aktardığımız üçüncü görev, merkezî makamlardan âkit devletlere verilmiş ve söz konusu hüküm, Sözleşmenin 57. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir[67]. Kanaatimizce bahse konu bilgilerin bizzat âkit devletler tarafından sağlanması doğru bir yaklaşımdır. Dolayısıyla bu yolla, merkezî makamın tek başına sorumlu tutulmasına nazaran daha etkin bir şekilde bilgilere ulaşılması ve güncel tutulması sağlanabilir. Ancak devlete yüklenen bu görevin asıl yürütücüsü kural olarak merkezî makam olacaktır[68].

Merkezî makamların özel görevleri ise Sözleşmenin 6. maddesinde düzenlenmiştir. Merkezî makamların özel görevleri kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, merkezî makamın yapılan başvurularla ilgili olarak yardım sağlama yükümlülüğüdür. Yardım sağlama yükümlülüğüne ilişkin merkezî makamın bu görevleri, temel ve özel nitelikte görevlerdir. Söz konusu görevlerin titizlikle yerine getirilmesi zorunludur[69]. Zira 6. maddenin birinci fıkrasına göre bu görevler şunlardır:

(1) "Merkezî makamlar, Bölüm III'te düzenlenmiş olan başvurulara ilişkin yardım sağlar. Özellikle;

Bu tür başvuruları iletir ve alır,

Bu tür başvurularla ilgili usule ilişkin işlemleri başlatır veya söz konusu işlemlerin yapılmasını kolaylaştırır.

Merkezî makamların özel görevlerine ilişkin ikinci kısım, aynı maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmektedir. Merkezî makamlardan, yukarıda açıklanan özel görevleri yerine getirmeleri amacıyla, "tüm uygun tedbirleri" almaları beklenmektedir[70]. Zira 6. maddenin ikinci fıkrasına göre bu görevler şunlardır:

(2) Bu tür başvurulara ilişkin aşağıdaki hususları sağlamak üzere tüm uygun önlemleri alır:

a) Koşullar gerektirdiğinde, adli yardım sağlamak veya kolaylaştırmak,

b) Borçlu veya alacaklının yerini tespit etmeye yardımcı olmak,

c) Borçlu veya alacaklıların gelirle ilgili ve gerektiği takdirde mallarının yerinin tespiti de dâhil olmak üzere diğer mali koşullarına ilişkin ilgili bilgi edinmeye yardımcı olmak,

d) Nafakanın gönüllü ödenmesini sağlanmak için uygun olduğu durumlarda arabuluculuk, uzlaşma veya benzer süreçler kullanarak dostane çözümler teşvik etmek,

e) Ödenmemiş borçlar da dâhil olmak üzere nafaka kararlarının devam eden tenfizini kolaylaştırmak,

f) Nafaka ödemelerinin tahsil edilmesini ve hızlı transferini kolaylaştırmak,

---

67 **Sözleşme m. 57:** (1) Bir Âkit Devlet, onay veya katılım belgesi depozitere verilene veya Sözleşme'nin 61. maddesi bir beyan uyarınca sunulana kadar La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimi Bürosu'na aşağıdakileri sunar:
a) Nafaka yükümlülüklerine ilişkin olarak kanun ve usullerin açıklanması;
b) 6. madde uyarınca yükümlülükleri karşılayacak önlemlerin açıklaması;
c) 14. madde uyarınca usullere etkin erişimi başvuranlara nasıl sağlanacağının açıklaması;
d) Özellikle borçluyu koruyan hükümler ve zamanaşımı süreleri olmak üzere tenfiz kısıtlamalarını içeren, tenfiz kural ve usullerinin açıklanması;
e) Madde 25 (1) b) ve (3)'de belirtilen herhangi bir şart.

68 Sözleşmede merkezî makamlara atfedilen görevin layıkıyla yerine getirilebilmesi için, bu makamların kurumlar arası eşgüdümle sürekli bilgilendirilmeleri, personelinin yapılan işin gereklerini yerine getirebilecek yeterlilikte olması ve merkezî makamlardan gelen taleplerin devlet bürokrasisi içinde ivedilikle ele alınması gerekir: **Walker,** s. 205-206.

69 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 85.

70 **Fucik,** s. 221; **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 87.

g) Yazılı veya diğer delillerin elde edilmesini kolaylaştırmak,

h) Nafakanın tahsili için gerektiğinde soybağının kurulmasına yardım sağlamak,

ı) Maliyeti ülkesellik barındıran ve bekleyen nafaka başvurusunun sonucunu güvenceye almayı amaçlayan gerekli geçici önlemleri sağlamak için dava işlemlerini başlatmak veya başlatılmasını kolaylaştırmak,

*i) Tebligatı kolaylaştırmak"*tır[71].

Merkezî makamların özel görevlerine ilişkin örnek vermek gerekirse, N isimli kadın A devletinde yaşamakta ve iki çocuğu bulunmaktadır. Eski eşinin kendisine karşı nafaka ödemesine ilişkin kararın yerine getirilmesini istemekte, fakat eski eşinin B ülkesinde mi yahut C ülkesinde mi yaşadığını bilmemektedir. Sözleşme kapsamında kendi ülkesindeki merkezî makamdan B ve C ülkelerinde bu kişinin yaşadığı yerin tespitini talep etmektedir. Söz konusu ülkelerdeki merkezî makamlardan eski eşinin yerine dair bilgi geldiğinde artık kendi merkezî makamı aracılığıyla ilgili ülkenin merkezî makamına tanıma ve tenfiz başvurusunda bulunabilecektir.

1956 tarihli New York Sözleşmesine göre, borçlunun bulunduğu devletin yetkili makamlarının babalık davası açma yetkileri bulunmamaktadır. Oysa 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, talep edilen devletin merkezî makamına gerektiğinde soybağının tespiti için dava açma imkânı tanıyarak, işlemin kesin olarak sonuçlandırılmasını amaç edinmiştir (m. 6/2/h)[72].

Merkezî makamlar, Sözleşmenin "ilerici uygulama" ilkesinin etkinliğinin sağlanması için uygun yeni yollar bulma konusunda aktif çaba sarf etmelidirler[73]. Bu bağlamda, merkezî makam personeli mümkün olduğunca yaratıcı yol aramalıdır[74]. Türkiye'de mevcut uygulamada merkezî makamlar, nafaka kararının iç hukuka göre tanıma ve tenfiz şartlarını taşımaması veya borçlunun ekonomik durumunun icra takibinin semeresiz kalacağı izlenimini vermesi halinde tenfiz sürecini hiç başlatmamaktadır. Ancak 2007 tarihli Lahey Sözleşmesi, tanıma ve tenfiz sürecinde merkezî makamların yetkisini yeniden ele alarak başvuruların kayda alınıp derhal tenfiz işlemini yapacak merciiye gönderilmesi yükümlülüğü getirmiştir. Öyle ki bu hususta merkezî makamlara arabuluculuk, uzlaşma gibi alternatif usullere teşvik etme yönünde görev dahi yüklemiştir[75].

Merkezî makamların bu görevleri, devletlerin izin verdiği ölçüde kamu kuruluşları veya söz konusu devletin yetkili makamlarının denetimine tâbi olan diğer kurumlar tarafından da gerçekleştirilebilir. Fakat devletlerin söz konusu kamu kuruluşları veya yetkili makamların tayinini, iletişim bilgilerini ve görev kapsamını La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı Daimi Bürosuna bildirmeleri gerekir (m. 6/3). Bu maddedeki veya 7. maddedeki hiçbir durum, talep edilen devletin hukukuna göre sadece adli makamlar tarafından icra edilebilen yetkileri kullanmak üzere merkezî makama yükümlülük getirdiği şeklinde yorumlanamaz (m. 6/4).

Her merkezî makam Sözleşme kapsamındaki uygulamalara ait masrafları kendisi karşılar (m. 8/1). Merkezî makamlar, 7. madde uyarınca özel önlem talebinden doğan istisnai masraflardan başka Sözleşme kapsamındaki hizmetlerin sağlanmasına yönelik başvurandan herhangi bir ücret talebinde bulunamaz (m. 8/2).

C) Merkezî Makamlar Aracılığıyla Yapılan Başvurular

---

71 Elbette, 'tüm uygun tedbirlerin' yerine getirilmesi merkezî makamın sahip olduğu yetki ve kaynaklara bağlıdır. Dolayısıyla, devletler merkezî makamlarına yeterli düzeyde yetki ve kaynak sağlamalıdırlar: **Walker,** s. 206.

72 **Özoğul,** s. 37.

73 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 87-89, para. 122.

74 Merkezî makam bir talebi en uygun ve basit bir şekilde yerine getirmek için yetki ve kaynak sahibi olmaması halinde, yükümlülüğü yerine getirmek için başka bir alternatif çözüm bulmalıdır: **Walker,** s. 208.

75 **Özoğul,** s. 38.

2007 tarihli Sözleşme, âkit devletlerdeki merkezî makamların işbirliğine dayanan az masraflı ve etkili bir sistemin gelişmesini öncelikli olarak benimsemiştir[76]. Bununla birlikte, başvuru sahibinin merkezî makamların aracılığına başvurmadan, talep edilen devletin mahkemelerine veya yetkili bir makamına doğrudan başvuru yapması şeklinde bir yol (m. 37) daha bulunmaktadır. Dolayısıyla Sözleşme kapsamında, merkezî makamlar aracılığıyla yapılan başvuru ile talep edilen devletin yetkili makamlarına doğrudan yapılan başvuru olmak üzere iki başvuru yolunun varlığından söz edilebilir.

Sözleşmeye göre nafakaların tahsili konusunda hedeflenen kolaylık, düşük maliyet ve verimliliğin sağlanabilmesi bakımından asıl başvuru yolu, nafaka tahsili amacıyla yapılacak başvuru ve işlemlerin merkezî makamlar aracılığıyla yapılmasıdır[77]. Bu yola ilişkin olarak, nafakaya ilişkin başvuru, talepte bulunan kişinin ikamet ettiği[78] âkit devletin merkezî makamı aracılığıyla talepte bulunulan âkit devletin merkezî makamına yapılır (m. 9). Nafaka alacaklısı, ikamet ettiği âkit devletin merkezî makamına başvurarak talebini gerçekleştirir. Nafaka alacaklısının ikamet ettiği âkit devletin merkezî makamı, başvuruyu alarak, borçlunun bulunduğu âkit devletin merkezî makamına iletir[79].

Merkezî makamlar aracılığıyla başvuruda bulunabilmek için başvurunun, Sözleşmenin 10. maddesinin kapsamına girmesi gerekmektedir. Nafaka alacağını tahsil etmek isteyen nafaka alacaklısı, talep edilen devlette; a) bir kararın tanınması veya tanınma ve tenfizi, b) talep edilen devlette verilen veya tanınan bir kararın yerine getirilmesini, c) soybağının belirlenmesinin gerekli olduğu haller de dâhil olmak üzere, hiçbir mevcut kararın bulunmadığı durumlarda, talep edilen devlette bir kararın verilmesi, d) talepte bulunulan devlette bir kararın tanınması ve tenfizi, 20. madde kapsamında tanınma ve tenfizin esasına ilişkin bir eksiklik ya da 22. maddenin b ve e fıkralarında belirtilen nedenler yüzünden mümkün değilse ya da reddedilmişse, söz konusu talepte bulunulan devlette yeni bir kararın verilmesi, e) Talep edilen devlette verilen bir kararın değiştirilmesi veya f) talep edilen devlet dışında başka bir devlette verilen bir kararın değiştirilmesi başvurularında bulunabilir (m. 10/1).

Aynı zamanda, talep eden devlette aleyhine nafaka kararı bulunan borçlu ise, a) talep edilen devlette önceki bir kararın icrasının durdurulması ya da sınırlandırılmasına yol açan bir kararın ya da eşdeğerde bir işlemin tanınması, b) talep edilen devlette verilen bir kararın değiştirilmesi, c) talep edilen devlet dışında başka bir devlette verilen bir kararın değiştirilmesi başvurularında bulunabilir (m. 10/2). Borçlu açısından bakıldığında, Sözleşmenin 10. maddesi uyarınca başvuru yapması, alacaklıya nazaran daha sınırlı nedenlere bağlı kalmaktadır.

Sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça, madde 10'da yer alan hem alacaklının, hem de borçlunun yapacağı başvurular talep edilen devletin hukukuna göre belirlenir. Ayrıca, aynı maddenin birinci fıkrasının (c) ve (f) bendindeki başvurular ile ikinci fıkrasının (b) ve (c) bendindeki başvurular, talep edilen devletteki yetki kurallarına tâbidir (m. 10/3).

Sözleşmenin 10. maddesi kapsamında yapılacak başvurulara ilişkin olarak durumu birkaç örnekle izah edelim: Örneğin, X isimli kadın A ülkesinde yaşamakta ve eski kocasından olan üç çocuğu için nafaka kararı bulunmaktadır. Eski kocası Y ise B ülkesinde yaşımaktadır. X, A ülkesinde sahip olduğu nafaka kararının eski kocasının yaşadığı ülke olan B'de de tanınması ve tenfizini istemektedir. B ülkesinde tanıma ve tenfizin yapılabilmesi için hem A ülkesinin, hem de B ülkesinin Sözleşmeye taraf olması gerekmektedir. Kadın X, yaşadığı ülke olan A ülkesinin merkezî makamından, çocukları lehine verilen nafaka kararının B ülkesinde tanınması ve tenfizini içeren başvurusunu, B ülkesinin merkezî makamına iletmesini talep eder. A

---

76 **Walker,** s. 208; **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 85-87, para. 112.
77 **Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe,** s. 208; **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 111.
78 Bir yerde bulunmak, bulunuyor almak, 'ikamet etme' anlamına gelmeyecektir (m. 9).
79 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 111.

ülkesindeki merkezî makam başvuruyu B ülkesindeki merkezî makama iletince, B ülkesinin merkezî makamı başvuruyu yetkili makama iletir. Aynı zamanda eski eş olan Y'ye de haber verilir. Eğer yetkili makam kararın tanınabilir ve tenfiz edilebilir olduğuna karar verirse, artık başvuranın başka bir işlem yapmasına gerek kalmadan nafaka kararı tanınır ve tenfiz olunur. Tanınma ve tenfizden sonra nafaka borçlusundan alacağın tahsil edilmesi gerekir. Eğer nafaka borçlusu gönüllü olarak ödeme yapmazsa, B ülkesindeki yetkili makam, kararın uygulanması için gerekli adımları atacak ve ödemenin A ülkesinde yaşayan X'e yapılmasını sağlayacaktır[80].

Sözleşmenin 10. maddesi kapsamında merkezî makamlar aracılığıyla yapılacak başvurularda şu hususların bulunması zorunludur[81]: Başvuru veya başvuruların mahiyetine ilişkin açıklama; başvuranın adres ve doğum tarihi de dâhil olmak üzere adı ve iletişim bilgileri; muhatabın adı ve biliniyorsa adres ve doğum tarihi; kendisi için nafaka istenen kişinin adı ve doğum tarihi; başvurunun dayandığı gerekçeler; (madde 10/1/a ve 2/a kapsamındaki başvuru hariç) talep edilen devlet tarafından 63. madde uyarınca bir beyanla belirtilen herhangi bir bilgi veya belge ve talep eden devletin merkezî makamında başvuruyu işleme koymakla sorumlu kişi veya birimin adı ve iletişim bilgileri (m. 11/1). Eğer uygun olursa ve başvurucu tarafından da biliniyorsa, alacaklının mali durumu; borçlunun işvereninin adı ve adresi ile borçlunun mallarının mahiyeti ve konumu da dâhil olmak üzere borçlunun mali durumu ve davalının yerinin tespitine yardımcı olabilecek başka herhangi bir bilgi de başvuruda bulunabilir (m. 11/2).

Bu bilgi ve belgelere ilave olarak, başvuran adli yardımdan yararlanıyorsa, başvurana ücretsiz adli yardım sağlamaya ilişkin belgeler de dâhil olmak üzere, gerekli destekleyici bilgi veya belgeler başvuruya eklenir. Ancak madde 10/1/a ve 2/a kapsamında bir kararın tanınması veya tenfizine ilişkin başvurularda, başvuruya m. 11'de sayılan bilgi ve belgeler eklenmez, sadece 25. maddede sıralanan belgeler eklenir (m. 11/3).

Sözleşmenin 10. maddesi kapsamında merkezî makamlar aracılığıyla yapılan bir başvuru, La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından önerilen ve yayınlanan örnek formlar kullanılarak yapılabilir (m. 11/4).

---

80 Başka bir ihtimalde, başvurucu, talep edilen devlette verilen veya tanınan bir kararın icrasını talep edebilir. Bu talep, talep edilen devlet bakımından en kolayıdır. Çünkü elinde kendi mahkemeleri veya yetkili makamları tarafından verilmiş bir karar bulunmaktadır. Bu nedenle kararın icrasından önce tanınmasına veya tenfizine ihtiyaç bulunmamaktadır. Örneğin, S isimli kadın A ülkesinde yaşıyor. B ülkesinden alınmış nafaka kararı var ve B ülkesinde bu nafaka kararının icrasını talep ediyor. Eski kocası da B ülkesinde yaşıyor. S, kendi ülkesindeki merkezî makamdan, B ülkesinde verilen nafaka kararının icra edilmesini, B ülkesinin merkezî makamına iletmesini isteyebilir.
Başvurucunun elinde bir nafaka kararı bulunmadığı için merkezî makamlar aracılığıyla yaptığı başvurusunda talep edilen devlette yeni bir nafaka kararının kurulmasını da talep edebilir. Kendi ülkesinin merkezî makamı başvurusunu, talep edilen devletin merkezî makamına iletir. Böyle bir başvurunun yapılmasının nedeni, ya başvuranın elinde bir nafaka kararı olmaması ya da mevcut bir kararın bulunmasına rağmen, kararın bazı sebepler yüzünden tanınmaya veya tenfize konu edilememesidir. Örneğin, T isimli kadın D ülkesinde yaşıyor ve 4 yaşında bir çocuğu var. Kadın çocuğunun babası olan adamla hiç evlenmemiş ve dolayısıyla çocukla babası arasındaki soybağı da kurulmamıştır. Çocuğun babası ise E ülkesinde yaşıyor. Kadın, babanın çocuğa nafaka ödemesini talep ediyor. Bu nedenle D ülkesindeki merkezî makam aracılığıyla başvurusunu E ülkesinin merkezî makamına ileterek çocuk hakkında nafaka kararı kurulmasını talep edecektir. E devletindeki merkezî makam, öncelikle çocukla baba arasındaki soybağının kurulmasını sağlayacak, bunun için de DNA testi gibi testlerin yapılmasını isteyebilecektir. Soybağının kurulmasından sonra E ülkesinde yeni bir nafaka kararı alınacaktır.
Diğer bir ihtimalde, başvurucu, talep edilen devlette verilen bir kararın değiştirilmesini de isteyebilir. Bu duruma genellikle alacaklının veya çocuğun ihtiyaçları, borçlunun da mali durumu değiştiğinde başvurulur. Mevcut bir nafaka kararının değişmesini hem nafaka alacaklısı hem de nafaka borçlusu talep edebilir. Örneğin, J isimli kadın A ülkesinde yaşıyor, iki çocuğu için eski eşinin yaşadığı A ülkesinden nafaka kararı vardır. J, kocasının gelirleri arttığı için nafaka miktarını artırmak istiyor ve kendi ülkesinin merkezî makamına başvurarak talebini borçlunun şu an yaşadığı B ülkesindeki merkezî makama iletmesini talep ediyor. J tarafından yapılan nafaka miktarının artırılması talebi, artık B ülkesinin kanunlarına göre işlem görecektir.

81 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 125.

1. Başvurunun İşleme Alınması

Başvurucu, ikamet ettiği ülkedeki merkezî makama m. 11'de yer verilen bilgi ve belgelerle başvurur. Başvurucunun ikamet ettiği ülkedeki merkezî makam, kendisine yapılan başvuruda gerekli bütün bilgi ve belgelerin mevcut olup olmadığını kontrol edecek ve eksiklik varsa bunun tamamlanması için başvuru sahibine yardımcı olacaktır (m. 12/1). Talep eden devletin merkezî makamı, başvurunun Sözleşme hükümlerine uygun olduğu kanaatine varırsa, başvuruyu, başvuru sahibi adına, talep edilen devletin merkezî makamına iletecektir. Talep edilen devletin merkezî makamı, çocuğun mali durumunu belirten belgeyi, kararın tam metnini, kararın uygulanabilir olduğunu belirten belgeyi, ödenmemiş borç miktarını gösteren belgeyi ve nafaka anlaşmasının tam metni ile belirli bir nafaka anlaşmasının menşe devlette karar olarak uygulanabilir olduğunu belirten belgelerin menşe devletin yetkili makamı tarafından onaylanmış tam suretini talep eden devletin merkezî makamından talep edebilecektir (m. 12/2).

Sözleşme kapsamında başvurunun geçerli olması için başvuran tarafından belgelerin imzalanması gerekliliği konusunda hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca aksi talep edilmedikçe belgelerin fotokopilerinin bulunması yeterlidir. Bunun yanı sıra uygulamada bazı devletler elektronik belgeleri de kabul etmektedir.

Merkezî makama yapılan başvurular belirli süreye tâbi tutulmuştur. Kendisine diğer bir âkit devletin merkezî makamından başvuru iletilen merkezî makam, bu başvurunun işleme alınıp alınmadığını ve işlemle alakalı diğer hususları altı hafta içinde talep eden merkezî makama bildirir. Bu hususlar arasında, başvuru ile ilgili olarak öncelikle hangi adımların atılacağı ve nasıl bir yol izleneceği bilgisi de vardır. Aynı zamanda talep edilen devletin merkezî makamında, talep eden devletin merkezî makamına bilgi vermekle yükümlü bir kişi görevlendirilir ve bu kişinin iletişim bilgileri de talep eden devlete bildirilir (m. 12/3). Bu bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde, talep edilen merkezî makam, başvuru durumu hakkında talep eden merkezî makama bilgi verir (m. 12/4). Ayrıca merkezî makamlar karşılıklı olarak davanın ilerleyişi ve belirli bir davadan sorumlu kişi veya birimler hakkında birbirlerine bilgiler sağlarlar. Başvuruya ilişkin bilgilerin en hızlı ve en etkili iletişim araçlarıyla iletilmesi gerekir.

Talep edilen devletin merkezî makamı, bir başvuruyu işleme koymayı ancak Sözleşme şartlarının yerine getirilmediğinin açık olduğu durumlarda reddedebilir. Böyle bir durumda, merkezî makamın ret sebeplerini derhal talep eden merkezî makama bildirmesi gerekmektedir (m. 12/8). Talep edilen devletin merkezî makamı, sadece ek belge veya bilgilerin gerekli olduğu gerekçesiyle bir başvuruyu reddedemez (m. 12/9).

2. Hizmetlere ve Başvuru Usullerine Etkin Erişim ve Ücretsiz Adli Yardım

Sözleşmenin sağladığı hizmetlere ve başvuru usullerine etkin erişim hakkı, 2007 tarihli Sözleşmenin temel bir ilkesidir. Sözleşmenin 14. maddesinde belirtilen işlemler, idari veya adli işlemler olabilir[82]. Sözleşmenin hazırlanış amaçları arasında belirtildiği üzere, nafaka alacaklıları genellikle sınırlı maddi imkâna sahip kişiler oldukları için başvuru masraflarının, alacaklıların Sözleşmeden yararlanmasına engel olmaması önemli bir husustur[83]. Dolayısıyla Sözleşmede, çocuğa karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin başvurular başta olmak üzere, hizmetlere ve başvuru usullerine etkin erişim hakkı ile ücretsiz adli yardım hakkı tanıyan bir sistem getirilmiştir (m. 14-17)[84].

Taraf devletler, merkezî makamlar aracılığıyla yapılan nafaka başvuruları ve nafakanın tahsili işlemlerine başvuru sahiplerinin etkin erişimini sağlamakla yükümlüdür (m. 14/1). Söz konusu etkin erişimi sağlamak için talep edilen devletin, başvuru sahibine ücretsiz adli yardım sağlaması öngörülmüştür (m. 14/2). Konvansiyon kapsamında başvurana adli yardım sağlanmasının nedeni, parasal mevzuların başvuru için engel olmasını ortadan kaldırmaktır. Sözleşmenin 'Tanımlar' başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının c bendine göre, "*Adli yardım, başvuranlara haklarını bilip ileri sürmelerine ve başvuruların talep edilen devlette bütün yönleriyle ve etkin bir şekilde ele alınmasını sağlamaya yönelik gerekli yardımı ifade eder."* Ücretsiz adli yardım, talep edilen taraf devlette açılan eşdeğer ulusal davalarda sağlanandan daha az olamaz (m. 14/4). Sözleşme kapsamındaki dava veya başvuruya ilişkin masraf ve giderler için hiçbir menkul kıymet, bono veya mevduat, ne şekilde tanımlanmış olursa olsun, teminat olarak istenemez (m. 14/5).

Ancak talep edilen devlet, başvuru sahibinin gerekli işlemleri adli yardıma gerek olmadan yapabilmesine imkân tanımışsa, merkezî makamın bu gibi gerekli hizmetleri ücretsiz olarak sağladığı ölçüde, başvuru sahibine ücretsiz adli yardım sağlama yükümlülüğü bulunmayacaktır (m. 14/3).

Sözleşmeye göre, çocuğa (21 yaşından küçüklere) yönelik ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanan nafaka yükümlülüklerine ilişkin, merkezî makamlar aracılığıyla yapılan başvurularda nafaka alacaklısına, talep edilen devlet tarafından ücretsiz adli yardım sağlanacaktır (m. 15/1). Maddede tüm başvurulardan söz edildiği için, bu hüküm, nafaka kararının alınması ve nafakaya ilişkin kararın tanınması ve tenfizi başvurularında da geçerlidir[85]. Fakat talep edilen devlet, (madde 10/1/a ve b kapsamındaki başvurular ile madde 20/4'de düzenlenen davalar hariç olmak üzere) başvuru veya temyizin dayandığı gerekçenin açıkça temelsiz olduğu sonucuna varırsa ücretsiz adli yardım talebini reddedebilir (m. 15/2).

Taraf devletler, Sözleşmenin 63. maddesi uyarınca yapacakları bir beyanla, sağlayacakları adli yardımı, çocuğun malvarlığına ilişkin bir teste de tâbi tutabilirler[86]. Ancak Sözleşmenin madde 10/1/a ve b kapsamındaki tanıma ve tenfize ilişkin başvurular ile madde 20/4'de düzenlenen tenfize ilişkin davalarda çocuğun mali durumunun değerlendirilmesine yönelik bir araştırma veya test yapılamaz (m. 16/1).

Sözleşmenin 15 ve 16. maddelerinde belirtilen çocuklara dair ücretsiz adli yardım kapsamına girmeyen başvurular olabilir. Merkezî makamlar aracılığıyla yapılacak olan çocuğa

---

82 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 139.

83 **Hirsch, Juliane** (2008), "Neues Haager Unterhaltsübereinkommen - Erleichterte Geltendmachung und Durchsetzung von Unterhaltsansprüchen über Ländergrenzen hinweg", Der Familien-Rechts-Berater International (FamRB Int.), 2008(3), s. 70-74; 70, 73.

84 Söz konusu hükümler, Sözleşmenin başarılı olmasının ana nedenlerinden birisidir. Bu yaklaşım, özellikle çocuklara ilişkin nafaka başvurularının basit, hızlı ve düşük maliyetli bir şekilde sonuçlandırılmasına yönelik devletleri teşvik etmektedir: **Carlson,** s. 31.

85 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 323.

86 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 149.

karşı nafaka yükümlülüğü dışındaki bu başvurulara ilişkin adli yardım talepleri de taraf devletler tarafından bir malvarlığı testine tâbi tutulabilir (m. 17/1/a). Ayrıca menşe devlette ücretsiz adli yardımdan faydalanan başvuran, tanıma ve tenfiz başvurularında aynı koşullarda talepte bulunulan devletin hukuku tarafından sağlanan ücretsiz adli yardımdan en azından aynı ölçüde faydalanma hakkına sahiptir (m. 17/1/b).

D) Doğrudan Başvurular

2007 tarihli Sözleşmenin 37. maddesinde, başvuru sahibinin merkezî makamların aracılığına başvurmadan, talep edilen devletin yetkili bir makamına doğrudan başvuru yapması şeklinde ortaya çıkan bir yol daha kabul edilmiştir[87]. Yetkili makamdan kasıt, talep edilen devlette bulunan ve o devlet tarafından yetkilendirilmiş mahkeme, idari organ veya diğer devlet kurumlarıdır.

Sözleşmenin hangi hükümlerinin doğrudan taleplerde uygulanması gerektiği konusu, Sözleşmenin hazırlık çalışmalarında gerek Özel Komisyonda, gerek Diplomatik Oturumda uzun süren tartışmaların konusunu oluşturmuştur[88]. Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere, yabancı nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin Sözleşmenin ilgili hükümleri, sadece merkezî makamlar aracılığıyla tanıma ve tenfiz talebinin ileri sürülmesinde değil, aynı zamanda 37. madde uyarınca talepte bulunulan devletin yetkili makamına doğrudan tanıma ve tenfiz talebinin ileri sürülmesi halinde de uygulanacaktır (m. 19/5)[89]. Ancak, bir âkit devletteki yetkili bir makama doğrudan yapılan tanıma ve tenfiz taleplerinde, Sözleşmenin temel bir prensibi olan adli veya idari usul ve işlemlere etkili erişimin sağlanmasına ilişkin hükümler ile adli yardıma ilişkin hükümlerin sadece bir kısmı uygulanabilecektir (m. 37/2) [90]. Hatırlanacağı üzere, merkezî makamlar aracılığıyla yapılan başvurularda, gerekli bütün yardım ve hizmetler ücretsiz olarak sağlanabilmekteydi. Ancak Sözleşmenin 37. maddesi, taraf devletlere, doğrudan taleplerde aynı şekilde ücretsiz adli yardım imkânını sağlama zorunluluğu getirmemiştir[91]. Ayrıca talep edilen devlet aksini kararlaştırmadıkça, Sözleşme tarafından tavsiye edilen başvuru formu da kullanılamaz.

Ancak Sözleşmenin 37. maddenin üçüncü fıkrası[92], Sözleşmenin kapsamını, çok sınırlı koşullarda olmak kaydıyla, korunmaya muhtaç kişilere karşı nafaka yükümlülüğü bakımından genişletmektedir[93]. Bu genişleme ancak şu durumların gerçekleşmesi halinde söz konusu olabilir:

- Korunmaya muhtaç bir kişi lehine hükmedilen bir nafaka kararının tanınması ve tenfizi için doğrudan bir başvuru yapılması,

---

87 **Sözleşme m. 37:** (1) Sözleşme, âkit devletin iç hukukuna göre bir kişinin (başvuru sahibinin), o devletin yetkili makamına, 18. maddeye bağlı olarak bir nafaka kararının alınması veya değiştirilmesi amacı da dâhil olmak üzere Sözleşmede düzenlenen konularda, doğrudan ulaşması için sağlanan usullere başvurma olasılığını bertaraf etmez.

88 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 201.

89 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 326. Hatırlanacağı üzere, hem talep edilen devlet, hem de talep eden devlet eş nafakası bakımından Sözleşmenin II. ve III. Bölümlerinin uygulanacağı konusunda beyanda bulunmadıysa, eş nafakası bakımından yapılacak tanıma ve tenfiz başvuruları, merkezî makamlar aracılığıyla yapılamaz. Bunun yerine talep edilen devletin yetkili makamına doğrudan başvuru yapılacaktır.

90 **Sözleşme m. 37:** (2) Madde 40 (2), 42, 43 (3), 44 (3), 45 ve 55 hariç, madde 14 (5), 17 b), ve V., VI., VII. Bölüm ve bu (VIII.) bölüm hükümleri, bir âkit devletteki yetkili bir makama doğrudan yapılan tanıma ve tenfiz taleplerinde uygulanır.

91 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 201.

92 **Sözleşme m. 37:** (3) 2. fıkranın amacı doğrultusunda, 2. maddenin 1. fıkrasının (a) bendi, söz konusu bentte belirtilen yaşın üzerinde olan korunmaya muhtaç kişiler için nafaka tahsis eden kararlara, böyle bir karar kişi belirtilen yaşa gelmeden önce ve o yaştan sonra ehliyetsizlik nedeniyle bakımını sağlamak için verilmişse, uygulanır.

93 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 201.

- Menşe devletteki nafaka kararının, korunmaya muhtaç kişinin, Sözleşmenin 2. maddenin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca (21 yaşını tamamlamamış) çocuk olduğu dönemde verilmiş olması ve
- Menşe devletteki nafaka kararının, korunmaya muhtaç kişinin, 21 yaşını doldurduktan sonra, hastalık veya bedensel zayıflık nedeniyle bakımının sağlanması için verilmiş olması gerekir[94].

Doktrinde, Sözleşmenin m. 37/3. fıkrası, korunmaya muhtaç yetişkin kişiler bakımından oldukça sınırlı bir koruma sağlaması nedeniyle eleştirilmektedir[95]. Yardıma muhtaç yetişkin kişilerin Sözleşme kapsamında daha geniş bir yardımdan faydalanmaları hususunda bir mutabakat sağlanamamışsa da bahse konu sorun tavsiye niteliğindeki bir kararlarla çözülmeye çalışılmıştır. Yirmi Birinci Oturumun Sonuç Belgesi'nin 9. paragrafına göre, *Genel İşler ve Politika Konseyi, korunmaya muhtaç yetişkin kişilerle ilgili milletlerarası nafaka tahsili konusunda çözüm üretmek için, Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafakası Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Sözleşmesinin uygulanabilirliğinin geliştirilmesini konusunda âkit devletlere tavsiyede bulunmaktadır*[96].

Elbette taraf devletler açısından, Sözleşmenin kapsamını madde 2/3'de belirtilen ilişkilerin herhangi birinden doğan korunmaya muhtaç kişilerle ilgili yükümlülüklere, çok daha geniş bir temelde (ancak karşılıklı etkiye sahip olmak üzere) genişletme yolu açıktır[97]. Nitekim Türkiye, Sözleşmeye taraf olurken, Sözleşmenin tamamının, yaş sınırı olmaksızın hayatını idame ettiremeyecek derecede fiziksel veya zihinsel engelli çocuklar ile bakıma muhtaç ana babaya yönelik nafakalara da uygulanacağını belirterek bahsi geçen konularda beyanla Sözleşmenin kapsamını genişletmiştir.

IV. NAFAKA KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ

A) Genel Olarak

2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, önceki diğer La Haye Sözleşmelerinden farklı olarak, hem nafaka alacaklarının tahsilini, hem de nafakaya ilişkin kararların tanınması ve tenfizini düzenlemektedir. Sözleşmeye daha fazla sayıda devletin taraf olması için, 2007 tarihli Sözleşmede tanıma ve tenfizin kapsamı, önceki diğer La Haye Sözleşmelerine göre daha geniş tespit edilmiştir[98]. 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerinin uygulanmasında, bazı devletler, tanıma ve tenfize ilişkin işlemleri ayrıntılı bir şekilde gözden geçirme prosedürüne tâbi tutmakta ve bu durum gecikmelere ve maliyetlerin artmasına sebep olmaktaydı. İşlemlerdeki gecikme ve yüksek maliyet alacaklıya ağır bir yük oluşturmaktaydı[99]. 2007 tarihli Sözleşme, bahse konu işlemlere ilişkin önemli ölçüde iyileştirmeler, tanıma ve tenfiz hakkında verilen kararın gözden geçirilmesine ilişkin kısıtlamalar, davalıya tanıma ve tenfizin reddine

---

94 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 201.

95 Madde metninden de anlaşılacağı üzere, korunmaya muhtaç yetişkin kişiler bakımından Sözleşme kapsamında sağlanan haklar tatmin edici gözükmemektedir. Zira korunmaya muhtaç yetişkin kişiler bakımından, Sözleşmenin 37. maddesinin üçüncü fıkrasının ortaya çıkardığı sonuçlar şunlardır: Merkezî makamları kullanamazlar; sadece Sözleşmenin 14/5 ve 17/b. maddeleri kapsamında ücretsiz adli yardım alabilirler ve haklarında verilen nafaka kararının çocukluk döneminde alındığı veya 21 yaşını doldurduktan sonra hastalık veya bedensel zayıflıkları nedeniyle alındığını kanıtlamak zorundadırlar: **Beaumont,** s. 530.

96 **"Summary and Compilation of Responses to The Questionnaire on The Feasibility of Developing A Protocol to The Hague Convention of 23 November 2007 on The International Recovery of Child Support And Other Forms of Family Maintenance to Deal With The International Recovery of Maintenance In Respect of Vulnerable Persons",** HCCH: <https://assets.hcch.net/upload/wop/maint_ pd08e2009.pdf>, (Erişim tarihi: 21.01.2018), s. 1 vd.

97 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 201.

98 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 324; **Long,** s. 990; **"Outline on Hague Child Support Convention"**, s. 3.

99 **Carlson,** s. 32.

ilişkin itirazda bulunabilme, istisnai durum söz konusu olmadıkça tanıma kararının temyize götürülemeyeceği gibi hususlar öngörmektedir[100].

2007 tarihli Sözleşmenin kapsamına giren nafakalar hakkında âkit devletlerin adli veya idari makamları tarafından verilen kararların tanınması ve tenfizi Sözleşmenin (V. Bölümünde) 19 ila 31. madde hükümleri arasında düzenlenmiştir. Bu hükümler, gerek merkezî makamlar aracılığıyla tanıma ve tenfiz talebinin ileri sürülmesi, gerek ilgili kişi tarafından, 37. madde uyarınca talepte bulunulan devletin yetkili makamına doğrudan tanıma ve tenfiz talebinin ileri sürülmesi halinde uygulanacaktır (m. 19/5).

B) Tanıma ve Tenfizin Kapsamı

2007 tarihli La Haye Sözleşmesinde, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde olduğu gibi hem adli makamlardan, hem de idari makamlardan verilen nafakaya ilişkin kararların ve sulhlerin tanınıp tenfiz edileceği kabul edilmiştir. 2007 tarihli Sözleşmede, 1973 tarihli Sözleşmeden farklı olarak, kararların ve sulhlerin yanı sıra, nafaka anlaşmalarının da Sözleşme kapsamında tanınması ve tenfizi mümkün hale gelmiştir[101].

1. Nafaka Kararları ve Sulhler

Sözleşmede, "karar" teriminin, adli veya idari makamlar huzurunda veya söz konusu makamlar tarafından varılmış bir çözüm veya anlaşmayı da içerdiği belirtilerek, sulhlerin de kararlar gibi tanıma ve tenfize konu olabileceği kabul edilmiştir[102]. Ayrıca bir karar, nafaka borcunun endeksleme yoluyla otomatik uyarlanmasını, ödenmemiş borçları, geçmişe etkili nafakayı, faiz ödemesi ile masraf ya da giderlerin belirlenmesini içerebilir (m. 19/1).

Bir karar sadece nafaka yükümlülüğüne ilişkin değilse, m. 19-31 hükümleri, söz konusu kararın sadece nafaka yükümlülüklerini ilgilendiren kısmına uygulanır (m. 19/2). Bu hüküm ile getirilen sınırlama, Sözleşmenin genel kapsamına ilişkin bir sınırlama değildir, sadece tanıma ve tenfize ilişkin Beşinci Bölüm hükümlerinin uygulama alanına dair bir sınırlama getirilmektedir. Örnek vermek gerekirse, kararda nafakayla birlikte soy bağının kurulmasına da hükmedilmişse, soybağının kurulmasına ilişkin kısmın tanınması ve tenfizi Sözleşme kapsamında değildir. Bu hüküm, nafakaya ilişkin ön ve yan meseleler bakımından önemli bir koruma sağlamaktadır[103]. Nitekim bazı devletlerin iç hukukunda soybağının herkese karşı ileri sürülebilecek nitelikte kurulmasını gerektirecek hükümlerin varlığı nedeniyle, sadece nafaka amaçları için kurulan soybağının tanınması, kamu düzenine aykırı görülebileceğinden, bu hüküm oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu hüküm sayesinde, tek başına soybağının kurulmasından etkilenmeksizin, sadece kararın nafakanın ödenmesine ilişkin kısmının tanınması ve tenfizi, söz konusu devletler açısından mümkün hale gelebilecektir[104].

2007 tarihli Sözleşmede, 1973 tarihli Sözleşmeden farklı olarak, idari makam tanımlanmıştır[105]. Buna göre idari makam, kurulduğu devletin hukukuna göre, kararları, temyiz konusu olabilen ya da adli bir makam tarafından inceleme konusu yapılabilen ve aynı konuda adli bir makamın kararıyla benzer bir kuvvet ve etkiye sahip olan kamu kuruluşunu ifade etmektedir (m. 19/3).

---

100 **Walker,** s. 147.

101 **"Outline on Hague Child Support Convention"**, s. 3.

102 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 157.

103 **Levante, Marco** (2011), "Die Reform des internationalen Unterhaltsrechts - das Haager Unterhaltsübereinkommen und das Protokoll über das auf Unterhaltspflichten anwendbare Recht von 2007", Innovatives Recht: Festschrift für Ivo Schwander, Herausgegeben von Franco Lorandi und Daniel Staehelin, s. 729-746: 737.

104 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 159.

105 Nitekim bu sayede, daha önceki La Haye Sözleşmelerine taraf olmaktan çekinen devletlerin, 2007 tarihli Sözleşmeye taraf olmaları teşvik edilmektedir: **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 157.

Ayrıca, sadece nafaka borçlusu ile nafaka alacaklısı arasındaki kararların değil, bir kamu kurumu tarafından nafaka alacaklısına yapılmış nafaka yerine sağlanan faydaların nafaka borçlusu tarafından ödenmesine hükmeden kararların veya bir kamu kurumu tarafından nafaka alacaklısına yapılmış ödemeler ölçüsünde nafaka alacaklısı ve borçlusu arasında verilen kararların tanınması ve tenfizi de o kamu kurumu tarafından talep edilebilir (m. 36/3).

2. Nafaka Anlaşmaları

2007 tarihli Sözleşmenin Resmi Gazete'de yayımlanan Türkçe metninde her ne kadar 'nafaka düzenlemesi' ifadelerine yer verilmişse de, Çalışma kapsamında "*maintenance arrangement"*ın İngilizce anlamına daha uygun olarak, 'nafaka düzenlemesi' yerine, 'nafaka anlaşması' ifadesi kullanılacaktır.

Sözleşmenin 19 ila 31. madde hükümlerine göre tanıma ve tenfiz, Sözleşmenin 30. maddesinde düzenlenen nafaka anlaşmalarına da uygulanır (m. 19/4). Nafaka anlaşması, 'Tanımlar' başlığını taşıyan Sözleşmenin 3. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre nafaka anlaşması, nafaka ödemelerine ilişkin yetkili bir makam tarafından düzenlenmiş veya geçerli bir belge olarak onaylanmış olan yahut yetkili bir makam tarafından gerçekliği doğrulanmış veya karara bağlanmış, tescil edilmiş veya sunulmuş olan ve yine yetkili bir makam tarafından incelenmesi ve değiştirilmesi mümkün olan yazılı anlaşmayı ifade eder (m. 3/1/e).

Nafaka anlaşmalarını düzenleyen Sözleşmenin 30. maddesi, Sözleşmenin kapsamına resmi belgelerin ve özel anlaşmaların dâhil edilmesine ilişkin uzun tartışmaların sonucunda kabul edilmiştir. Bazı ülkelerde nafaka yükümlülüğüne ilişkin resmi niteliği haiz belgeler bilinmemektedir. Öte yandan, bazı şartlar altında, kararlar gibi hüküm ve sonuç doğuran özel anlaşmalara[106] da bazı ülkeler yabancıdır. Bu tür anlaşma veya belgeler Sözleşmenin kapsamına alınırken, nafakanın ödenmesi konusundaki gönüllülüğü uluslararası düzeye taşıma amacı kendini göstermiştir. Aynı zamanda bu düzenleme ile sonuca ulaşma konusunda daha elverişli olan alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına karşı artan genel eğilimi karşılaması açısından önemli bir adım atılmıştır[107]. Keza, nafaka anlaşmalarının da tanıma ve tenfize konu edilebilmesinin, merkezî makamların nafakanın gönüllü ödenmesini sağlamak için uygun olduğu durumlarda arabuluculuk, uzlaşma veya benzer süreçler kullanarak dostane çözümler teşvik etmek şeklindeki yükümlülüğüyle de uyumlu olduğu söylenebilir[108].

Bir nafaka anlaşmasının Sözleşme kapsamında tanınması veya tenfizi için temel şart, anlaşmanın, yapıldığı devlette bir yargı kararı gibi icra edilebilir olmasıdır (m. 30/1). Bazı ülkelerde olduğu gibi, bir nafaka anlaşması, karardan ziyade sözleşme gibi uygulanması durumunda, 2007 tarihli Sözleşmenin kapsamı dışında kalacaktır[109]. Nafaka anlaşmalarının tanınması bakımından mahkemenin yetkisine ilişkin şartlar getirilmemiştir[110].

Merkezî makamlar aracılığıyla başvuru kategorilerini düzenleyen Sözleşmenin 10. maddesinin 1/a ve b ile 2/a bentlerinde geçen "karar" terimi, nafaka anlaşmasını da kapsar (m. 30/2). Nafaka anlaşmalarının tanınması ve tenfizi başvurusuna, nafaka anlaşmasının tam metni ile belirli bir nafaka anlaşmasının menşe devlette karar olarak uygulanabilir olduğunu belirten bir belgenin eklenmesi gerekmektedir (m. 30/3).

Nafaka anlaşmasının tanınması ve tenfizi talebi bazı koşulların gerçekleşmesi durumunda reddedilebilir. Bu koşullar şunlardır: Nafaka anlaşması, talepte bulunulan devletin kamu düzenine açıkça aykırıysa; nafaka anlaşması, tahrifat veya sahtecilik yoluyla elde edilmişse;

---

106 Özel anlaşmalar, Kanada gibi ülkelerde kullanılmaktadır.

107 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 187; **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 324-325.

108 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 325.

109 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 187.

110 **Long,** s. 992.

nafaka anlaşması, talepte bulunulan devlette veya başka bir devlette aynı taraflar arasında verilen ve aynı amacı taşıyan bir kararla çeliştiğinde (söz konusu çelişen kararın talepte bulunulan devlette tanınması ve tenfizi için gerekli şartları taşıması halinde) reddedilebilir (m. 30/4).

Nafaka anlaşmalarının tanınması ve tenfizinde kayıt veya ilan usulü kabul edilmişse, yetkili makam sadece kamu düzeni şartını re'sen inceleyebilir ve talebi reddedebilir (m. 30/5/a). Kayıt veya ilana ilişkin karara karşı, kamu düzenine, hileye, nafaka anlaşmasıyla bağdaşmayan bir karar bulunmasına veya başvuruya eklenecek belgelerin doğruluğu veya eksik olup olmadığına dayanılarak itiraz veya temyiz yoluna gidilebilir (m. 30/5/b).

Nafaka anlaşmasının tanınması ve tenfizinde, 24. maddede düzenlenen alternatif usulün uygulanacağı taraf devletçe beyan edilmişse, yetkili makam sadece kamu düzeni şartını re'sen inceleyecektir. Bunun dışında, yetkili makam, bu maddenin 4. fıkrasında yer alan tanıma ve tenfizin reddi şartlarını ve 3. fıkra uyarınca iletilen herhangi bir belgenin aslına uygunluğu ya da doğruluğunu, ancak davalı tarafından ileri sürülmüşse veya söz konusu hususlara ilişkin şüpheler, belgelerin metinlerinden açıkça anlaşılıyorsa yeniden inceleme konusu yapabilir (m. 30/5/c). Nafaka anlaşmasının tanınması ve tenfizi işlemleri, nafaka anlaşmasına ilişkin bir itirazın âkit devletin yetkili bir makamı tarafından incelenmekte olması halinde durdurulur (m. 30/6).

Bir âkit devlet, Sözleşmenin 62. maddesi uyarınca çekince koyarak, nafaka anlaşmasını tanımama ve tenfiz etmeme hakkını saklı tutabilir (m. 30/8). Nitekim Türkiye, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi bakımından tek çekincesini bu konuda ileri sürmüş, nafaka anlaşmalarını tanımama ve tenfiz etmeme hakkını saklı tutmuştur. Dolayısıyla, âkit devletler tarafından nafaka anlaşmalarının tanınması veya tenfizi konusunda Türk makamlarına başvuru yapıldığında, söz konusu çekince nedeniyle başvuru kabul edilmeyecektir.

Öte yandan, âkit devletler Sözleşmenin 63. maddesi uyarınca beyanda bulunarak, nafaka anlaşmasının tanınması ve tenfizi konusundaki başvuruların sadece merkezî makamlar aracılığıyla yapılacağını beyan edebilir (m. 30/7).

C) Tanıma ve Tenfizin Şartları

Bir âkit devletten verilen nafaka kararının tanınması ve tenfizi için bazı koşulların varlığı aranmaktadır. Nafaka kararlarının Sözleşmeye göre tanınması ve tenfizine ilişkin şartlar, 1973 tarihli Sözleşmeye göre daha geniş tutulmuştur. Böylelikle 2007 tarihli Sözleşmeye daha çok devletin taraf olması amaçlanmıştır[111].

Sözleşmenin 20. maddesinin birinci fıkrasında, menşe devlette verilen bir kararın hangi durumlarda diğer âkit devletlerde tanınıp tenfiz edileceği düzenleme altına alınmıştır[112]. Söz konusu hükümde tanıma ve tenfiz için bulunması gereken yetkiye ilişkin şartlar düzenlenmiştir.

---

111 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 324.

112 **Sözleşme m. 20:** (1) "Bir âkit devlette ("menşe devlet") alınmış bir karar, aşağıdaki koşullarda diğer âkit devletlerde tanınır ve tenfiz edilir:
a) İşlemlerin başladığı dönemde davalının mutad meskeni menşe devlette bulunuyorsa,
b) Davalı açıkça belirterek ya da mümkün olan ilk fırsatta yargı yetkisine itirazda bulunmadan davanın esasına ilişkin savunma yaparak yargı yetkisini onaylamışsa,
c) İşlemlerin başladığı dönemde alacaklının mutad meskeni menşe devlette bulunuyorsa,
d) Davalının menşe devlette çocukla birlikte yaşıyor olması veya orada yerleşim yeri edinmiş ve çocuğa destek sağlamış olması şartıyla, işlemlerin başladığı dönemde kendisine nafaka bağlanması kararı verilen çocuğun mutad meskeni söz konusu meşe devlette bulunuyorsa,
e) Çocuklarla ilgili olarak nafaka yükümlülüklerine ilişkin anlaşmazlıklar dışında taraflar arasında yargı yetkisine ilişkin yazılı bir anlaşma yapılmışsa veya
f) Yargı yetkisi, yalnızca taraflardan birinin tâbiiyetine dayandırılmadıkça kişisel statü veya velayet sorumluluğuyla ilgili söz konusu yargı yetkisini gerçekleştiren bir makam tarafından karar verilmişse."

Menşe devlette adli ya da idari makamlardan verilen nafaka kararının talep edilen devlette tanınıp tenfiz edilebilmesi için kararın verildiği menşe devlet makamının Sözleşmeye göre yetkisinin bulunması gerekir. Nafaka kararı, birinci fıkrada sayılan ve yetkili olduğu kabul edilen makamlardan biri tarafından verilmemişse, Sözleşmeye göre tanınması veya tenfizi mümkün değildir[113]. Aslında birinci fıkra hükmü, nafakaya ilişkin kararın, uyuşmazlık konusu veya taraflarla gerçek bir irtibatı bulunmadığı halde kendisine yetki tanıyan bir makam tarafından verilmiş olması durumunda, bu tür aşkın yetki durumlarının arzu edilmemesinden kaynaklanmaktadır[114]. Nafaka kararını veren makamların m. 20/1'e göre, hangi hallerde yetkili kabul edileceğini incelemekte fayda bulunmaktadır:

- ***Davalının mutad meskeninin nafaka talep edildiği sırada kararın verildiği (menşe) devlette bulunması (m. 20/1/a)***

Hatırlanacağı üzere, tanıma ve tenfize ilişkin 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinin 7. maddesinde kararın verildiği devletin merciinin yetkili sayılabileceği hallerden birisi, "*nafaka borçlusu veya alacaklının mutad meskeninin davanın açıldığı sırada kararın verildiği devlette bulunması*" durumuydu. 2007 tarihli Sözleşmenin ilgili hükmü benzer bir düzenleme kabul etmiştir. Nafaka talep edildikten ya da dava açıldıktan sonra davalının mutad meskeninin değişmiş olması, tanıma ve tenfize engel olmayacaktır.

- ***Davalının kararı veren makamın yetkisini açıkça ya da örtülü olarak (yetkiye ilişkin itirazda bulunmadan davanın esasına ilişkin savunma yaparak) kabul etmiş olması (m. 20/1/b)***

Davalının, kararı veren makamın yetkisini zımnen kabul etmiş sayılmaması için, yetki itirazını herhangi bir zaman diliminde değil, menşe devletin kanunlarına göre ilk itiraz olarak ileri sürebileceği anda yapmalıdır. Aksi takdirde yetki itirazında bulunmamış, mahkemenin yetkisini kabul etmiş sayılacaktır[115].

- ***Nafaka alacaklısının mutad meskeninin nafaka talep edildiği sırada kararın verildiği (menşe) devlette bulunması (m. 20/1/c)***

1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde de dolaylı yetki oluşturması bakımından geniş ölçekte kabul gören nafaka alacaklısının mutad meskeni, nafakaya ilişkin çoğu bölgesel düzenlemeler ve iç hukuk sistemlerinde yetkinin tesisi bakımından, zayıf taraf olan alacaklıyı korumak için getirilen özel bir argüman olduğu kabul edilmektedir[116]. Ancak ABD başta olmak üzere bazı devletler, kendi hukuklarındaki bazı gereklilikler nedeniyle, özellikle alacaklının mutad meskeninin tek başına yetkinin belirlenmesinde yetersiz kaldığı gerekçesiyle bu bent hükmüne karşı çıkmıştır. Sözleşmenin hazırlık çalışmalarında ABD'nin baskısıyla âkit devletlerin, alacaklının mutad meskenine göre yetkinin belirlenmesi başta olmak üzere m. 20/1. f. kapsamındaki bazı dolaylı yetki hallerine[117] ihtirazî kayıtta bulunmaları mümkün hale gelmiştir[118]. Dolayısıyla, taraf devletler diledikleri takdirde (c) bendindeki bu şart için Sözleşmeye çekince koyabilirler (m. 20/2).

---

113 Sözleşmenin idari işbirliğine sistemine ilişkin hükümleri düzenleyen II ve III. Bölümden farklı olarak, 20. maddede "mutad mesken" terimi kullanılmıştır: **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 159, 161.

114 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 161.

115 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 161.

116 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 161.

117 **Sözleşme m. 20:** (2) Bir âkit devlet, 62. madde uyarınca, fıkra 1/c, e veya f ile ilgili olarak çekince koyabilir.

118 **Duncan,** The New Hague Child Support Convention, s. 11.

- ***Davalının kararın verildiği (menşe) devlette çocukla birlikte yaşamış veya orada yerleşerek çocuğa bakmış olması şartıyla, nafaka alacaklısı çocuğun mutad meskeninin nafaka talep edildiği sırada menşe devlette bulunması (m. 20/1/d)***

Sözleşmenin hazırlık çalışmalarında İsviçre delegasyonu tarafından önerilen, önemli ölçüde destek gören bu şart, dolaylı yetkinin tesisi bakımından daha önceki La Haye Sözleşmelerinde yer almayan, yeni bir şarttır[119]. Doktrinde, nafakaya ilişkin karar veren makamın yetkisinin çocuğun mutad meskenine bağlı kılınmasının, alacaklının yararına olması ve yetkinin ailenin yaşadığı yere özgülenmesi gibi nedenlerle pek çok devlet (özellikle ABD) açısından kabul edilebilir bir durum olduğu ifade edilmiştir[120]. Zira bu hüküm sayesinde, geçmişte çocukla birlikte aynı ülkede yaşayıp, çocuğun bakımını sağlayan nafaka borçlusunun, daha sonra iş veya benzeri nedenlerle, başka bir ülkeye gittiği durumlarda, nafaka kararının verildiği ve aynı zamanda çocuğun mutad meskeninin bulunduğu devlet ile borçlu arasında bir bağ kurulması mümkün hale gelmektedir[121].

- ***Çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü hariç olmak üzere, tarafların yetki konusunda bir anlaşma yapmış olmaları (m. 20/1/e)***

Sözleşmenin hazırlık çalışmalarında, tarafların yetkisi konusunda anlaşmalarının, taraf iradesinin nafakada yetkinin tesisi için yeterli bir temel oluşturup oluşturmadığı göz önüne alınarak tartışılmıştır. Neticesinde, çocuklarla ilgili nafaka yükümlülüklerine ilişkin uyuşmazlıklar dışında bu ihtimalin dâhil edilmesi yönünde mutabakata varılmıştır. Uygulanacak hukuka ilişkin 2007 tarihli La Haye Protokolünde hukuk seçiminin kendi menfaatlerini yeterince koruyamayacak durumda olduğu kabul edilen 18 yaşın altındakiler ile beden ve ruh sağlığı yerinde olmayan bazı yetişkinler için geçerli olmadığı yönündeki anlayış, yetki anlaşması bakımından 2007 tarihli La Haye Sözleşmesinde de benimsenmiş, çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü konusundaki uyuşmazlıklar bakımından yetki anlaşması kabul edilmemiştir[122]. Ayrıca, taraf devletler diledikleri takdirde (e) bendindeki bu şart için Sözleşmeye çekince koyabilirler (m. 20/2).

- ***Nafaka kararının, sadece tarafların vatandaşlığına bağlı olarak yetki kazanmamış olan ve kişilerin şahsi statüleri ile ebeveyn sorumluluğuna ilişkin konularda yetkili makamlar tarafından verilmiş olması (m. 20/1/f)***

Bu hüküm, (f) bendinin kapsadığı pek çok duruma yönelik, örneğin boşanma durumunda, nafakaya da hükmedilen davalar açısından uygulama alanı geniş, tarafları açısından avantajları olan bir hükümdür. Bu hüküm ile sadece vatandaşlığa bağlı yetki tesisi kabul edilmeyerek, aşkın yetki kurallarına dayanarak yetkili olan makamlar tarafından verilen nafaka kararlarının tanınması ve tenfizinin önüne geçilmek istenmiştir[123]. Taraf devletler diledikleri takdirde (f) bendindeki bu şart için Sözleşmeye çekince koyabilirler (m. 20/2).

Sözleşmenin 20. maddesinin 2. fıkrası kapsamında çekince koyan bir âkit devlet, kendi hukuku benzer durumlarda kendi makamlarına yargı yetkisi tanımış veya tanıyabilecek olduğu takdirde, söz konusu kararı tanır ve tenfiz eder (m. 20/3). Yine aynı fıkra kapsamında konulan bir çekince nedeniyle kararın tanınması mümkün değilse ve borçlunun yerleşim yeri âkit devlette ise, bu âkit devlet alacaklının yararına karar verilmesi için gerekli bütün önlemleri almakla yükümlüdür[124]. Ancak bu hüküm, 19. maddenin 5. fıkrası kapsamında tanıma ve tenfiz

---

119 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 163.
120 **Walker,** s. 154.
121 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 163.
122 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 163.
123 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 163.
124 **Fucik,** s. 225.

için yapılan doğrudan taleplere veya madde 2/1/b'de atıfta bulunulan nafaka talebine (çocuk nafakası talebiyle birlikte başvuru yapılan eş nafakasına yönelik tanıma ve tenfiz taleplerine) uygulanamaz (m. 20/4). 18 yaşından küçük bir çocuğun lehine verilen bir karar, sadece 1. fıkranın (c), (e) veya (f) bentleri açısından ileri sürülmüş bir çekince nedeniyle tanınamıyor ise, bu kararın, talepte bulunulan devlette söz konusu çocuğun nafaka için uygun olduğunu tespit ettiği kabul edilecektir (m. 20/5). Öte yandan bir karar, menşe devlette hüküm doğurabilecek nitelikte ise talepte bulunulan devlette tanınacaktır; yine bir karar menşe devlette icra edilebilir nitelikte ise talepte bulunulan devlette tenfiz edilecektir (m. 20/6).

D) Tanıma ve Tenfiz Engelleri

Yeni Sözleşmenin amaçlarından biri, mümkün olduğunca çok sayıda nafaka kararının tanınması ve tenfizini sağlamaktır. Ancak Sözleşmenin 22. maddesinde[125] sınırlı sayıda belirtilen bazı hallerde tanıma ve tenfiz talebi reddedilebilir. Sözleşmenin 22. maddesinde sayılan tanıma ve tenfizin reddedileceği haller, kümülatif olmayıp, biri diğerine alternatiftir[126]. Dahası, Sözleşmenin ifade tarzından anlaşıldığı üzere, şartlardan biri gerçekleşse bile, talep edilen devletin yetkili makamı, tanıma ve tenfizi reddetme yükümlülüğü altında olmadığı ifade edilmiştir. Bu görüşe göre, hükmün İngilizce metninde "*may*" fiilinin kullanılmış olması, yükümlülük doğurmayan bir olasılığı ifade etmektedir; eğer bu hususta talep edilen devletin yetkili makamına yükümlülük getirmek arzu edilseydi, hükümde "*must*" veya "*shall*" gibi fiillerin kullanılması gerekirdi. Öte yandan, Sözleşmenin amaçlarının gerçekleşmesi bakımından, bu hükümde yer verilen nedenlere dayalı olarak kararların tanınması ve tenfizinin reddedilmesinin her durumda ortaya çıkmaması gerekmektedir[127]. Bu tanıma ve tenfiz engellerini genel hatlarıyla ele alalım:

- ***Kararın kamu düzenine aykırı olması (m. 22/a)***

Kamu düzenine aykırılığa ilişkin bu tanıma ve tenfiz engeli, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde de yer almaktadır. Menşe devlette verilen nafakaya ilişkin kararın, tanıma ve tenfizin talep edildiği devletin iç hukukuyla uyumlu olmaması, kamu düzenine aykırılığın gerçekleştiği anlamına gelmez[128]. Tanınması veya tenfizi istenen kararın, talep edilen devletin kamu düzenine açıkça aykırı olması gerekir. Başka bir ifadeyle, bu aykırılığın talep edilen devlette tahammül edilemez sonuçlara yol açacak nitelikte olması gerekir[129]. Temel insan hak ve hürriyetlerinin ağır ihlalinin söz konusu olduğu durumlar gibi, oldukça sınırlı uygulamalara karşılık gelecek bu hükmün uygulanması, Sözleşmeden beklenen amaçların gerçekleşmesi bakımından uygun olacaktır[130].

---

125 **Sözleşme m. 22:** Kararın tanınması ve tenfizi aşağıdaki koşullarda reddedilebilir:
a) Kararın tanınması ve tenfizi, talepte bulunulan devletin kamu düzenine ("ordre public") açıkça aykırı ise;
b) Karar, usule ilişkin bir konu ile ilgili olarak sahtecilikle elde edilmişse;
c) Aynı taraflar arasında ve aynı amacı taşıyan davalar talepte bulunulan devletin yetkili makamı huzurunda görülmekte ise ve söz konusu davalar ilk kez açılıyorsa;
d) Karar, talepte bulunulan devlette veya başka bir devlette, aynı taraflar arasında verilen ve aynı amacı taşıyan kararla uyuşmadığında, söz konusu uyuşmayan kararın talepte bulunulan devlette tanınması ve tenfizi için gerekli şartları taşıması koşuluyla;
e) Davalının menşe devletteki davada hazır bulunmadığı ve temsil edilmediği durumlarda:
i) Menşe devlet hukukunun davanın ihbarına olanak sağlamasına karşın davalıya usulüne uygun ihbar yapılmamış ve kendisini savunma hakkına sahip olamamışsa veya
ii) Menşe devlet hukuku davanın ihbarına olanak sağlamıyor, karar davalıya usulüne uygun bir şekilde bildirilmemiş ve maddi vakıa ve hukukî hususlara ilişkin itiraz ya da temyiz imkânı sunulmamışsa veya
f) Kararın 18. maddeyi ihlal ederek verildiği durumlarda.

126 **Duncan,** The New Hague Child Support Convention, s. 12.

127 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 169.

128 **Levante,** s. 738.

129 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 169.

130 **Walker,** s. 157.

- ***Kararın usul işlemlerinde yapılan bir hile sonucu verilmiş olması (m. 22/b)***

Bu tanıma ve tenfiz engeli, hilenin anlamı ve istisna tutulabilecek durumlar açısından, devletler arasında derin farklılıklar bulunduğu için toplantılarda uzun süren tartışmaların neticesinde kabul edilmiştir. Hile, kasıtlı olarak sahtecilik yapma veya kasıtlı olarak görevi suiistimal etme şeklinde açıklanabilir. Bu bent kapsamında usul işlerimde hileye örnek olarak, davacının kasıtlı olarak ilâmın yanlış adrese tebliğ edilmesine neden olan veya karar verecek makamı yanıltıcı ve delilleri saklama filleri verilebilir. 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde de yer alan bu tanıma ve tenfiz engeli, kamu düzenine aykırılıktan farklı olup, kamu düzeni engelinden ayrı olarak düzenlenmiştir. Yukarıdaki örneklerde de görüleceği üzere, usul işlemlerinde hile yapılmasına ilişkin vakıalar, her zaman kamu düzenine aykırılık kapsamında yer almayabilir[131].

- ***Tarafları ve konusu aynı olan bir davanın daha önce talep edilen devletin bir merciinde açılmış ve görülmekte olması (m. 22/c)***

1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde de yer alan bu tanıma ve tenfiz engeli, derdestlik kavramını tanıma ve tenfiz anında doğrudan yetki kurallarının etki göstereceği şekilde Sözleşmeye entegre edilmektedir. Tanıma veya tenfizin talep edildiği devlette aynı taraflar arasında ve (konu bakımından) aynı amaca yönelik daha önce açılmış ve görülmekte olan bir dava olması, Sözleşmeye göre nafakaya ilişkin kararın tanınması veya tenfizine engel olabilir. Burada tanıma veya tenfizi istenen kararın konusu ile talep edilen devlette görülen davanın konusunun örtüşmesi önemlidir. Örneğin, tanınması veya tenfizi istenen, daha önce hükmedilen nafakanın arttırılmasına ilişkin kararın konusu ile yine aynı taraflar arasında tanıma veya tenfizin talep edildiği devlette görülmekte olan, nafaka bağlanmasına ilişkin davanın konusu aynı değildir, derdestlikten söz edilemez[132].

- ***Tanınması veya tenfizi istenen karar ile aynı taraflar arasında ve aynı konuda olmak üzere, talep edilen devlette veya üçüncü bir devlette verilen karar arasında çelişki bulunması (m. 22/d)***

Kararın, talep edilen devlette veya talep edilen devlette tanıma ve tenfiz için gerekli şartları haiz olsa dahi başka bir devlette aynı konuda ve aynı taraflar arasında verilmiş bir kararla bağdaşmaması, ayrı bir tenfiz engeli olarak düzenlenmiştir. 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde de yer alan, çelişkili kararlara ilişkin bu tanıma ve tenfiz engeli, milletlerarası karar ahengi, hukukî güvenlik ve istikrar bakımından, düzen menfaatlerinin sağlanmasında önemli bir işlev görmektedir. Şu hususu önemle vurgulamak gerekirse, tanıma veya tenfizi talep edilen kararla bağdaşmayan, üçüncü bir devlette verilen kararın tanıma veya tenfize engel olabilmesi için, tanıma veya tenfizi talep edilen kararın, talep edilen devlette tanıma ve tenfiz için gerekli şartları taşıyor olması gerekir[133].

- ***Davalının hukukî dinlenilme haklarına aykırı olarak karar verilmiş olması (m. 22/e)***

Kararın tanınması ve tenfizinin reddedilebileceği 22. maddenin e bendi ve alt bentlerinde yer alan tenfiz engeli şu hükmü içermektedir: *"Davalının menşe devletteki davada hazır bulunmadığı ve temsil edilmediği durumlarda:*

i) Menşe devlet hukukunun davanın ihbarına olanak sağlamasına karşın davalıya usulüne uygun ihbar yapılmamış ve kendisini savunma hakkına sahip olamamışsa veya

---

131 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 169.
132 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 169, 171.
133 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 171.

ii)Menşe devlet hukuku davanın ihbarına olanak sağlamıyor, karar davalıya usulüne uygun bir şekilde bildirilmemiş ve maddî vakıa ve hukukî hususlara ilişkin itiraz ya da temyiz imkânı sunulmamışsa.

Bu tenfiz engeli, La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı'nın Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sonucunda hem i) hem de ii) alt bentlerine uygulanabilir kabul edilen 70 numaralı Çalışma Dokümanında yapılan tekliften alınmıştır. Bu engel, daha önceki La Haye Sözleşmelerinde yer almayan, adil yargılanma hakkı bakımından hukukî dinlenilme ve savunma hakkının sağlanmasına ilişkin yeni bir şarttır. İlk başta, hem adli, hem de idari sistem çerçevesinde verilecek nafaka kararlarını karşılayabilecek bir hükmün oluşturulması bakımından sorun ortaya çıkmıştır. Bu sorunun çözümüne ilişkin olarak, i) alt bendi, adli sisteme ve hatta karşı tarafın kendisini savunması için davet edilme mekanizması bulunan idari sisteme uygun olarak düzenlenmiştir. Buna göre, davalıya usulüne uygun davet yapılmamış ve bu nedenle kendisini savunma hakkına sahip olamamışsa, e) bendindeki şartın gerçekleştiğinden söz edilebilir. Diğer (ii) alt bent ise, karşı tarafın kendisini savunması için davet gönderilmesinin söz konusu olmadığı idari sisteme uygun olarak düzenlenmiştir[134]. Buna göre, karar, karşı tarafa usulüne uygun olarak bildirilmemiş ve bu nedenle davalının karara karşı itiraz imkânı kalmamışsa, e) bendindeki şartın gerçekleştiğinden söz edilebilir[135].

- ***Kararın m. 18'e aykırı olarak verilmiş olması (m. 22/f)***

Hatırlanacağı üzere, Sözleşmenin 18. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, nafaka alacaklısının mutad meskeni değişmediği sürece, alacaklının mutad meskeninin bulunduğu âkit devlette verilen bir karara ilişkin olarak, diğer bir âkit devlette, nafaka hakkındaki kararın değiştirilmesi veya aynı nafakaya ilişkin farklı bir karar alınması mümkün değildir. Bu hüküm ile birden fazla karar verilmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Bu kuralın istisnaları da aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilmiştir. Dolayısıyla, Sözleşmenin 18. maddesine aykırı olarak verilen kararların tanınması ve tenfizi talebi reddedilebilir.

E) Tanıma ve Tenfiz Usulü

2007 tarihli Sözleşmenin 23 ve 24. maddelerinde tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin ayrıntılı hükümler getirilmiştir. Bu hükümlerin getirilmesinin amacı, basitleştirilmiş, hızlı ve düşük maliyetli bir usul oluşturmaktır[136]. Dolayısıyla, tanıma veya tenfiz talep edilen devletin hukukundan kaynaklanabilecek karmaşık ve maliyetli usul işlemlerinin, nafaka alacaklısının alacağını elde etmesinde gecikmeye engel olunmak istenmiştir[137].

Sözleşmede tanıma ve tenfiz için getirilen usule ilişkin asıl mekanizma, kararın icrası için kayıt edilmesi veya icra edilebilir olduğunun ilanı usulüdür (m. 23). Ancak kararın icrası için kayıt edilmesi veya icra edilebilir olduğunun ilanı usulleri, Türkiye gibi tanıma ve tenfiz için doğrudan mahkemeye başvurulan devletlerin yargılama hukuku sistemlerine yabancıdır[138]. Bu nedenle, Diplomatik Oturumda bazı devletlerin önerisi üzerine ve Sözleşmeye katılımı artırmak amacıyla, 23. maddedeki usule alternatif nitelikte bir usul Sözleşmede yer almıştır (m. 24)[139].

Öte yandan Sözleşmenin 52. maddesi uyarınca, taraf devletler, 23 ve 24'üncü maddeler uyarınca taraflara tanınan haklar ve korumayla uyumlu olması koşuluyla, basitleştirilmiş ve

---

134 Avustralya ve Norveç gibi idari sistemlerde durum böyledir: **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 171.
135 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 171.
136 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 171.
137 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 324.
138 **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 324.
139 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 171.

daha hızlı tanıma ve tenfiz usullerini kabul edebilirler[140]. Sözleşmenin 30. maddesinde düzenlenen nafaka anlaşmalarının, tanınması ve tenfizi usulünü ise yukarıda incelemiştik.

Özetle, nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi usulü bakımından, 23. maddede düzenlenen asıl usul olan kayıt veya ilan usulü ile 24. maddede düzenlenen alternatif usul olmak üzere iki çeşit usulün varlığından söz edilebilir. Şimdi genel hatlarıyla bu usuller üzerinde duralım:

1. Kayıt veya İlan Usulü (m. 23)

Sözleşme hükümlerine bağlı olarak, tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin konulara talepte bulunulan devletin hukuku uygulanır (m. 23/1).

Nafaka alacaklısı, (Bölüm III hükümleri uyarınca) merkezî makamlar aracılığıyla tanıma veya tenfiz başvurusu yaptığında, talep edilen devletin merkezî makamı, derhal başvuruyu, kararın icra edilebilirliğini gecikmesizin beyan edecek ya da icrası için kararı kayıt altına alacak olan makama yönlendirmekle yükümlüdür. Yetkili makam, aynı zamanda talep edilen devletin merkezî makamı ise bahsi geçen tedbirleri kendisi almakla yükümlüdür (m. 23/2)[141].

Sözleşmenin 19. maddesinin 5. fıkrası uyarınca, talepte bulunulan devletteki yetkili makama doğrudan başvuru yapıldığında, söz konusu yetkili makam, gecikmesizin kararın icra edilebilirliğini beyan edecek veya icrası için kararı kayda geçirecektir (m. 23/3).

Fakat nafaka kararının icrası için beyan etme ve kayda geçirme, sadece (m. 22/a'da düzenlenen) talepte bulunulan devletin kamu düzenine açıkça aykırıysa yetkili makam tarafından reddedilebilir[142]. Nafaka kararının tanınması ve tenfizi talebinin reddi halinde başvuru sahibinin veya davalının görüş sunma hakkı da bulunmamaktadır (m. 23/4).

23. maddenin 2. ve 3. fıkraları kapsamında yapılan beyan veya kayıt veya bunlara ilişkin olarak 4. fıkra kapsamındaki ret hakkında başvuru sahibi veya davalı gecikmeksizin bilgilendirilirler. Başvuru sahibi veya davalı, esas ya da usule ilişkin olarak itiraz veya temyiz yoluna başvurabilir (m. 23/5). İtiraz veya temyiz başvuru süresi, 5. fıkra kapsamında bildirimin yapıldığı tarihten itibaren 30 gündür. Ancak itiraz veya temyiz başvurusunda bulunan tarafın yerleşim yeri, beyan veya kaydın yapıldığı veya reddedildiği âkit devlette değilse, itiraz veya temyiz süresi, bildirimin yapıldığı tarihten itibaren 60 gündür (m. 23/6). Başvuru sahibi veya davalının itiraz veya temyiz taleplerinin belirli bir süreyle sınırlandırılması, Sözleşmeyle getirilen önemli bir yeniliktir. Böylelikle, nafakanın mümkün olduğunca çabuk tahsil edilmesi sağlanmak istenmiştir[143].

Başvuru sahibi veya davalı, m. 20 veya 22'deki tanıma-tenfiz şartlarına veya engellerine; tanıma-tenfiz başvurusuna (m.25/1/a, b veya d veya m. 25/3/b gereğince) eklenecek belgelerin doğruluğu veya eksik olup olmadığına dayanarak itiraz veya temyiz yolu başvurabilir (m. 23/7). Aynı zamanda davalı, vadesi dolan ödemelere ilişkin olduğu ölçüde, geçmişte yaptığı nafaka ödemelerini ileri sürerek borcun yerine getirildiği yönünde itiraz veya temyizde bulunabilir (m.

---

140 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 173.

141 Talep edilen devletin merkezî makamı, başvuruyu yetkili makama göndermeden önce başvurunun Sözleşmenin kapsamına giren bir nafaka kararının tanınması veya tenfizi hakkında olup olmadığını, borçlunun talep edilen devlette yaşayıp yaşamadığını, başvurunun âkit devletlerden gelip gelmediğini ve Sözleşmenin gerekliliklerinin bulunup bulunmadığını incelemelidir. Eğer bahsi geçen bu konulara ilişkin belgelerde eksiklik varsa merkezî makam, talep edilen devletin merkezî makamdan bu belgelerdeki eksiklikleri gidermesini talep edecektir. Uygulamada genellikle Sözleşmenin eki niteliğinde bulunan ve önerilen başvuru formları kullanılmaktadır. Bu formların kullanılmaması halinde de gönderilecek formda başvurucunun ve borçlunun iletişim bilgileri, nafaka kararı hakkında bilgi ve ödemenin nereye yapılacağına dair bilgilere yer verilmelidir: **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 171 vd.

142 Sözleşmenin 23. maddesinde öngörülen usul, basit ve hızlı bir usul olduğu için, sadece kamu düzeni ile sınırlı bir re'sen inceleme sistemi getirilmiştir: **Duncan,** 2007 The Hague Convention, s. 324; **Walker,** s. 166.

143 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 175; **Walker,** s. 166.

23/8). Daha önce ödenmiş bir nafaka borcunun tanıma veya tenfize konu edilmesi, borçlu açısından haksızlığa yol açacağından, bu yönde itiraz veya temyiz imkânının getirilmesi yerinde olmuştur[144]. Başvuru sahibi veya davalı, itiraz veya temyize ilişkin karar hakkında gecikmeksizin haberdar edilir (m. 23/9).

Talepte bulunulan devletin hukuku izin verdiği takdirde, temyiz veya itiraz başvurusu, istisnai bir durum olmadığı sürece kararın icrasını durdurmayacaktır (m. 23/10).

2. Alternatif Usul (m. 24)

Sözleşmenin 24. maddesi, tanıma ve tenfiz için alternatif bir usul getirmektedir[145]. Çoğu devlet, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi açısından (23. maddede düzenlenen) kademeli tenfiz (*exequatur stage*) sistemine sahip değildir. Bu devletlerin hukukunda, tanıma ve tenfize ilişkin ayrı bir kayıt veya icra edilebilirlikle ilgili beyanda bulunulmayan, yabancı kararın tanınması ve tenfizi için doğrudan millî mahkemeye başvurunun söz konusu olduğu tek aşamalı bir sistem öngörülmektedir[146]. Dolayısıyla, Sözleşmenin 23. maddesinde düzenlenen nafaka kararının, önce icra edilebilir olduğunun yetkili makam tarafından kayıt veya ilan edilmesi, daha sonra taraflara tanınan itiraz veya temyiz imkânını içeren iki aşamalı tanıma-tenfiz usulü, tanıma ve tenfiz kararı için doğrudan mahkemeye başvurunun söz konusu olduğu Türkiye gibi devletler açısından pek de aşina olmayan bir usuldür. Bu nedenle, Sözleşmenin 24. maddesinde tek aşamalı alternatif bir tanıma-tenfiz usulü getirilmiştir[147].

Sözleşme m. 24/1. fıkraya göre, âkit bir devlet, Sözleşmenin 63. maddesi uyarınca, 24. maddede belirtilen (alternatif) tanıma ve tenfiz usulünü uygulayacağını beyan edebilir. Nitekim Türkiye, sözleşmeye taraf olurken, tanıma ve tenfiz uygulamasında alternatif usulü düzenleyen 24. maddeyi tercih ettiğini beyan etmiştir.

Sözleşmenin 24. maddesindeki usul, 23. maddeyi yansıtan unsurları içerecek şekilde düzenlenmekle birlikte, 23. maddeye göre gözden geçirme imkânlarının daha sınırlı olduğu, bazı savunmalar bakımından borçluya daha fazla sorumluluk yükleyen, daha hızlı ve esnek bir yapı arz etmektedir[148].

Nafaka alacaklısı, (Bölüm III hükümleri uyarınca) merkezî makamlar aracılığıyla tanıma veya tenfiz başvurusu yaptığında, talep edilen devletin merkezî makamı, derhal başvuruyu, tanıma veya tenfiz hakkında karar verecek olan makama yönlendirmekle yükümlüdür. Yetkili makam, aynı zamanda talep edilen devletin merkezî makamı ise söz konusu kararı kendisi almakla yükümlüdür (m. 24/2). Dava, usulüne uygun olarak ve derhal davalıya ihbar edildikten ve iki tarafın da beyanda bulunabilmeleri için yeterli imkân verildikten sonra, yetkili makam tarafından tanıma ve tenfiz kararı verilir (m. 24/3).

Yetkili makam, 22. maddenin a, c ve d bentlerinde belirtilen tanıma ve tenfiz engellerini re'sen (kendiliğinden) inceleyebilir. Yetkili makam, bunların dışında, madde 20 ve 22'de düzenlenen tanıma-tenfiz şartları ve engelleri ile madde 23/7/c'de belirtilen hususları, davalı tarafından ileri sürülmüş olması halinde ya da bu hususlara ilişkin şüphelerin 25. maddeye istinaden sunulan belgelerin metinlerinden açıkça anlaşılması halinde dikkate alabilir (m. 24/4).

---

144 **Walker,** s. 167.

145 Sözleşmenin 23. maddesinin öngördüğü tanıma ve tenfize ilişkin işlemler bakımından, ABD, Kanada ve AB'nde benzer bir sistem söz konusu iken, Çin, Rusya ve Japonya'da tanıma tenfize ilişkin işlemler tamamen faklıdır. Bundan dolayı söz konusu hükme karşı itirazda bulunan ülkeler, tanıma ve tenfize ilişkin işlemler açısından esnek hükümler getirilmedikçe Sözleşmeye taraf olmalarının mümkün olmayacağını dile getirmişlerdir. Bunun sonucunda Sözleşmenin 23.maddesine ek olarak, tanıma ve tenfize ilişkin alternatif bir usul öngören 24. madde sevk edilmiştir: **Carlson,** s. 34; **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 173-175.

146 **Walker,** s. 167-169.

147 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 177.

148 **Borras/Degeling,** Explanatory Report, s. 177; **Duncan,** The New Hague Child Support Convention, s. 11.

Tanıma ve tenfiz engeli, tanıma ve tenfizin geçmiş dönemde vadesi gelen ödemelere ilişkin olduğu ölçüde, borcun yerine getirildiği hususuna da dayanabilir (m. 24/5).

Talepte bulunulan devletin hukuku izin verdiği takdirde, (temyiz veya itiraz gibi) herhangi bir başvuru, istisnai bir durum olmadığı sürece kararın icrasını durdurmayacaktır (m. 24/6).

3. Tanıma ve Tenfiz Belgeleri

Sözleşmenin 25. maddesinde, 23. ve 24. madde kapsamındaki tanıma ve tenfiz başvurusuna eklenecek belgeler sayılmıştır. Bunlar; kararın tam metni, kararın verildiği devlette icra edilebilir olduğunu belirten belge, kararın davalıya usulüne uygun tebliğ edildiğini ve savunma imkânı verildiğini ispat eden belge, vadesi geçtiği halde ödenmemiş borç miktarını ve bu miktarın hesaplanmasını gösteren belge, nafakanın uyarlanması için gerekli bilgi ve belge ile başvuru sahibinin kararın verildiği devlette aldığı adli yardımı gösteren belgedir (m. 25/1)[149].

Ayrıca bir âkit devlet Sözleşmenin 57. maddesi uyarınca, kararın menşe devletteki yetkili makam tarafından onaylanmış tam suretinin başvuruya eklenmesi gerektiğini; kararın tam metni yerine La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı tarafından önerilen ve yayımlanan formatta da olabilecek menşe devletin yetkili makamı tarafından verilen kararın özeti veya bir bölümü gibi kabul edeceği durumları veya m. 19/3. f. koşullarının yerine getirildiğini gösteren bir belgenin istenmediğini belirtebilir (m. 25/3). Nitekim Türkiye, Sözleşmeye taraf olurken sürmüş olduğu 5 no'lu beyan ile Sözleşmenin 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasının "a" bendi uyarınca, menşe devlet yetkili makamınca verilen nafaka kararının onaylı bir suretinin başvuruya eklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca Türkiye, Sözleşmeye taraf olurken sürmüş olduğu 3 no'lu beyan ile Sözleşme kapsamındaki başvurularda aşağıdaki belgelerin de yer almasını talep edebileceğini bildirmiştir:

- Nafaka kararı ve varsa bu kararda değişiklik yapan kararın tam metninin onaylı sureti,
- Gerekli olduğu ölçüde davanın ve mahkeme kararının borçluya tebliğ edildiğini gösteren belgeler,
- Borçlunun kimliğine ilişkin bilgi ve belgeler ile varsa fotoğrafı,
- Alacaklı ve borçlunun yasal temsilcisine ilişkin bilgi ve belgeler,
- Çocuğun doğum sertifikası ya da aile nüfus kaydı, bunlar yoksa soybağını ispata yarar diğer belgeler,
- Yoksulluk nafakasına yönelik taleplerde alacaklının medeni hâline ilişkin belge,
- 18 yaşını doldurmuş çocukların işleyen nafaka alacaklarına yönelik taleplerde eğitimin devam ettiğini gösteren belge,
- Nafaka borcunun bir endekse bağlanması durumunda endeksleme yöntemi, faiz ödeme yükümlülüğü bulunması hâlinde ödenecek faiz oranı ve faizin başladığı tarih,

---

[149] **Sözleşme m. 25:** (1) 23. madde veya 24. madde kapsamındaki tanıma ve tenfiz başvurusuna aşağıdaki belgeler eklenir:
a) Kararın tam metni;
b) Menşe Devlette kararın uygulanabilir olduğunu belirten belge ve kararın bir idari makam tarafından verilmesi durumunda söz konusu devlet, 57. madde uyarınca idari makamlarının kararlarının her zaman koşulları yerine getirdiğini belirtmemiş ise 19. maddenin 3. fıkrasında belirtilen koşulların sağlandığını belirten belge;
c) Davalı, menşe devletteki duruşmalarda hazır bulunmamış ve temsil edilmemiş ise, davalıya davanın ihbarının usulüne uygun olarak yapılmış ve kendini savunma imkânının sunulmuş olduğunu veya davalıya kararın usulüne uygun bir şekilde bildirildiği ve maddi vakıa ve hukukî hususlara ilişkin itiraz ya da temyiz imkânının sunulduğunu tasdik eden belge veya belgeler;
d) Gerektiğinde, ödenmemiş borç miktarını ve söz konusu miktarın hesaplandığı tarihi gösteren bir belge;
e) Gerektiğinde, indeksleme yoluyla otomatik tahsis sağlayan bir karar durumunda, gereken hesaplamaları yapmak için lüzumlu bilgiyi içeren bir belge;
f) Gerektiğinde, başvuru sahibinin menşe Devlette aldığı ücretsiz adli yardım kapsamını gösteren belge.

- Başvuranın Türkiye Cumhuriyeti merkezî makamını yetkilendirdiğini gösteren yetki belgesi,
- Birikmiş nafaka borcu ve varsa ödemeleri gösteren liste.

F) Tanıma ve Tenfize İlişkin Diğer Hususlar

Talepte bulunulan devlette kararın tamamının tanınmasının veya tenfizinin mümkün olmadığı durumlarda, kararın bölünebilen herhangi bir kısmının tanınması veya tenfizinin mümkün olması halinde, bu kısım hakkında tanıma veya tenfiz kararı verilebilir. Bu duruma kısmi tanıma veya kısmi tenfiz adı verilmektedir. Kararın kısmi olarak tanınması ve tenfizi yoluna her zaman başvurulabilir (m. 21).

Nafaka kararları bakımından çok sık karşılaşılmasa da, bazen sadece nafaka kararının tanınması için başvuru yapılabilir. Sözleşmenin nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin IV. Bölüm hükümleri, niteliğine uygun düştüğü ölçüde, yabancı nafaka kararlarının tanınması başvurularına da uygulanacaktır (m. 26).

Talepte bulunulan devletin herhangi bir yetkili makamı, menşe devletin yetkili makamının yargı yetkisini dayandırdığı maddi vakıalarla bağlıdır (m. 27). Ayrıca, talepte bulunulan devletin herhangi bir yetkili makamı, kararın esasına ilişkin olarak yeniden bir inceleme yapamaz (m. 28). Dolayısıyla bu maddede âkit devlet makamları tarafından verilmiş nafakaya ilişkin kararların esas yönünden yeniden gözden geçirilemeyeceği *(revision au fond)* hususu vurgulanmıştır.

Nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin Sözleşmenin IV. Bölüm hükümleri uyarınca talepte bulunulan devlette yapılması gereken herhangi bir işlemde, çocuğun veya başvuranın hazır bulunması gibi bir şart aranmaz (m. 29).

SONUÇ

Nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi ile milletlerarası nitelikli nafaka alacaklarının tahsiline ilişkin daha önce akdedilen uluslararası sözleşmelerden yeterli verimin alınamadığı söylenebilir. Tanıma ve tenfize ilişkin 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerine az sayıda devlet taraf olmuş ve bu Sözleşmelerde idari işbirliğine ilişkin mekanizma sağlanamamıştır. 1956 tarihli New York Sözleşmesine söz konusu La Haye Sözleşmelerine nazaran daha fazla sayıda devletin taraf olmasına rağmen, uygulamada sıkı şekil şartlarına bağlı, masraflı ve ağır işleyen bir Sözleşme olmuştur. Gerek nafaka alacaklarının tahsiline ilişkin 1956 tarihli New York Sözleşmesi, gerekse nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri, getirmiş oldukları sistemlerin yavaş işlemesi, maliyetli olması ve taşıdıkları eksiklikler nedeniyle etkin bir şekilde uygulanamamışlar, uygulamada ortaya çıkan problemlerin çözümüne uzak kalmışlardır.

Dolayısıyla yeni gelişmeleri dikkate alan, daha hızlı ve etkili çözümler getiren düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı, BM'nin de desteğini alarak, nafaka alacaklarının uluslararası tahsili, tanıma-tenfiz ve uygulanacak hukuk konularını kapsayacak yeni bir sözleşme oluşturmak amacıyla, 1990'lı yılların başından itibaren çalışmalar başlatmıştır.

Yaklaşık yirmi yılı bulan çalışmaların neticesinde, La Haye Milletlerarası Özel Hukuk Konferansı'nın üç hafta süren 21. Oturumunun, 23 Kasım 2007 tarihli La Haye'deki son toplantısında, nafakanın milletlerarası alanda tahsilini kolaylaştırmak ve uygulanacak hukuka ilişkin yeni eğilimleri karşılamak amacıyla hazırlanan iki ayrı uluslararası sözleşmenin metinlerini içeren nihai senet imzaya açılmış ve yetmiş devlet tarafından imzalanarak, kabul edilmiştir. Bunlardan ilki, La Haye Protokolüdür; diğeri ise "Çocuk Nafakası ve Diğer Aile

Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin La Haye Sözleşmesi"dir. Uygulanacak hukuka ilişkin La Haye Protokolü ile La Haye Tahsil Sözleşmesi birbirlerinin tamamlayıcısı olmakla birlikte, her iki metin de birbirinden bağımsız niteliktedir. Dolayısıyla, devletler Protokol ve Tahsil Sözleşmesine birlikte veya ayrı ayrı taraf olmakta serbesttirler. 23 Kasım 2007 tarihinde imzalanan Tahsil Sözleşmesine şu ana kadar 38 devlet taraf olmuştur. Sözleşmeye ilk olarak Norveç, sonrasında Arnavutluk taraf olduktan sonra, Sözleşme, 60. maddesine uygun olarak, 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, taraf devletler arasında nafakaya ilişkin sorunların çözümüne yönelik yanıt veren, erişilebilir, hızlı, verimli, düşük maliyetli, adil ve tarafların etkin erişimini sağlayan bir süreç öngörerek, özellikle çocuğun üstün yararını koruyarak, onun hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olan nafakanın ve diğer nafaka türlerinin tahsilini veyahut tanınması ve tenfizini amaçlamaktadır.

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesinin kapsamında, üç tür nafakanın yer aldığı söylenebilir. Bunlardan çocuk nafakası ve (Sözleşmenin idari işbirliğine II. ve III. Bölümleri uygulanmaksızın) eş nafakası, Sözleşmenin zorunlu kapsamında yer almaktadır. Dolayısıyla, çocuk nafakası ve eş nafakası dışında kalan diğer nafaka türleri (kardeşler arasındaki nafakalar, ana babanın çocuklarından talep ettiği nafakalar ile yansoy ve kayın hısımlığından kaynaklanan nafakalar) kural olarak Sözleşmenin kapsamında değildir. Bu nafakaların Sözleşmenin kapsamına girebilmesi ve en az iki âkit devlet arasında sorumluluk doğurabilmesi için, söz konusu devletlerin aynı nafaka yükümlülükleri bakımından ve Sözleşmenin aynı bölümlerini kapsayacak şekilde beyanda bulunmaları gerekmektedir. Sözleşmenin uygulama alanını genişletmek bakımından devletlere beyan yoluyla tercih imkânı tanınmasının avantajlı yönleri bulunabilir; ancak bu hususun Sözleşmenin uygulanma kabiliyetini azalttığı, hatta bu konuda 2007 tarihli La Haye Sözleşmesini, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesi ile 1956 tarihli New York Sözleşmesinin gerisinde bıraktığı açıkça ortadadır. Sözleşmenin uygulama alanı düzenlenirken, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde olduğu gibi, nafaka yükümlülükleri mümkün olduğunca geniş çerçevede ele alınıp, bazı nafaka türlerinin dâhil edilmemesi bakımından devletlere çekince ileri sürebilme imkânı getirilmesi daha uygun bir yol olurdu.

Bir idari işbirliği ve aynı zamanda tenfiz sözleşmesi olan 2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, bu tip sözleşmelerin temel karakteristiği nedeniyle, ancak Sözleşme hükümlerine göre, âkit devletler arasında karşılıklılığın gerçekleşmesine bağlı olarak uygulanabilen bir sözleşmedir. Başka bir ifadeyle, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, *erga omnes/loi uniforme* niteliğinde bir sözleşme değildir. Sözleşme, hem nafaka alacaklarının tahsiline ilişkin 1956 tarihli New York Sözleşmesinin, hem de nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerinin yerine geçmek üzere akdedilmiştir.

25/04/2016 tarih ve 6708 sayılı Kanunla katılmamızın uygun bulunduğu "Çocuk Nafakası ve Aileye ilişkin Diğer Nafaka Alacaklarının Milletlerarası Tahsiline İlişkin La Haye Sözleşmesi"nin çekince ve beyanlarla onaylanması, 09/05/2016 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kararlaştırılmış ve bu hususla birlikte Sözleşme, 22/05/2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Dolayısıyla 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, 2016 yılında iç hukukumuz açısından bağlayıcılık kazanmıştır. Sözleşme, Sözleşmenin 60. maddesine uygun olarak, katılma yoluyla taraf olan Türkiye açısından 1 Şubat 2017 tarihinde uluslararası alanda yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, çocuk nafakasını, eğitimi devam etmesi şartıyla 25 yaşını doldurmamış çocuklara yönelik nafakaları da alacak şekilde Sözleşmenin kapsamını genişletmiştir. Türkiye ayrıca, Sözleşmenin 2/3. maddesi uyarınca Sözleşmenin tamamını, eşe yönelik nafakalar ile herhangi bir yaş sınırı gözetmeksizin hayatını idame ettiremeyecek derecede fiziksel veya zihinsel engelli çocuklar ve bakıma muhtaç ana veya babaya yönelik nafakalara teşmil ettiğini beyan

etmiştir. Dolayısıyla Türkiye açısından, kardeşler arasındaki nafakalar, (bakıma muhtaç durumda olmayan) ana veya babaya yönelik nafakalar ile yansoy ve kayın hısımlığından kaynaklanan nafakalar Sözleşmenin kapsamında yer almayacak; bu nafaka türleri bakımından, nafaka alacaklarının tahsiline ilişkin 1956 tarihli New York Sözleşmesi ile nafakaya ilişkin kararların tanınması ve tenfizine ilişkin 1973 tarihli La Haye Sözleşmesi uygulanmaya devam edecektir.

2007 tarihli La Haye Sözleşmesini, diğer La Haye Sözleşmelerinden ayıran en temel özellik, nafaka kararlarının tahsili konusunda etkili olmak amacıyla idari işbirliği sistemini getirmesidir. İdari işbirliği sistemi kapsamında, Sözleşmenin 4. maddesinin birinci fıkrasına göre, her âkit devlet Sözleşme tarafından verilen görevleri yerine getirmesi için birer merkezî makam tayin etmekle yükümlüdür. 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, nafakaya ilişkin işlemlerin tek çatı altında yapılması için, 1956 tarihli New York Sözleşmesinde olduğu gibi gönderici makam ve aracı kurumlar yerine, merkezî makamlar sistemini kabul etmiştir. Türkiye, merkezî makam olarak, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nü tayin etmiştir.

2007 tarihli Sözleşme, âkit devletlerdeki merkezî makamların işbirliğine dayanan az masraflı ve etkili bir sistemin gelişmesini öncelikli olarak benimsemiştir. Sözleşme, nafaka alacaklarının tahsilini kolaylaştırmak üzere merkezî makamların görevlerini oldukça geniş şekilde düzenlemiştir. Sözleşmede merkezî makamların bu görevleri arasında, soybağının tespitine yardımcı olmak; arabuluculuk, uzlaşma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yollarını teşvik etmek gibi daha önceki Sözleşmelerde düzenlenmeyen hususlara yer verilmiştir. Sözleşmede merkezî makamlar aracılığıyla başvuru yapılmasının yanında, (1956 tarihli New York Sözleşmesinden farklı olarak) başvuru sahibinin merkezî makamların aracılığına başvurmadan, talep edilen devletin mahkemelerine veya yetkili bir makamına doğrudan başvuru yapması şeklinde bir yol (m. 37) daha bulunmaktadır.

2007 tarihli La Haye Sözleşmesi, önceki diğer La Haye Sözleşmelerinden farklı olarak, hem nafaka alacaklarının tahsilini, hem de nafakaya ilişkin kararların tanınması ve tenfizini düzenlemektedir. Sözleşmeye daha fazla sayıda devletin taraf olması için, 2007 tarihli Sözleşmede tanıma ve tenfizin kapsamı, önceki diğer La Haye Sözleşmelerine göre daha geniş tespit edilmiştir. 2007 tarihli La Haye Sözleşmesinde, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde olduğu gibi hem adli makamlardan, hem de idari makamlardan verilen nafakaya ilişkin kararların ve sulhlerin tanınıp tenfiz edileceği kabul edilmiştir. Öte yandan Sözleşmede, nafaka kararının tenfiz edilebilirliğini artırmak açısından kararı veren merciin yetkili kabul edilebileceği haller daha geniş olarak düzenlenmiştir. Nafaka kararının tanınması ve tenfizi şartlarına ilişkin olarak 2007 tarihli Sözleşmenin, önceki La Haye Sözleşmelerinden en önemli farkı, bu Sözleşmede sadece kamu düzenine uygunluk şartının re'sen incelemeye tâbi tutulması ve Sözleşmede sayılan diğer şartların itiraz olarak veya kanun yolunda ileri sürülmesi halinde incelenebileceğinin kural olarak kabul edilmiş olmasıdır.

2007 tarihli Sözleşmede, 1973 tarihli Sözleşmeden farklı olarak, kararların ve sulhlerin yanı sıra, nafaka anlaşmalarının da Sözleşme kapsamında tanınması ve tenfizi mümkün hale gelmiştir. Bir âkit devlet, Sözleşmenin 62. maddesi uyarınca çekince koyarak, nafaka anlaşmasını tanımama ve tenfiz etmeme hakkını saklı tutabilir (m. 30/8). Nitekim Türkiye, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi bakımından tek çekincesini bu konuda ileri sürmüş, nafaka anlaşmalarını tanımama ve tenfiz etmeme hakkını saklı tutmuştur. Dolayısıyla, âkit devletler tarafından nafaka anlaşmalarının tanınması veya tenfizi konusunda Türk makamlarına başvuru yapıldığında, söz konusu çekince nedeniyle başvuru kabul edilmeyecektir.

2007 tarihli Sözleşmede tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin ayrıntılı hükümler getirilmiştir. Bu hükümlerin getirilmesinin amacı, basitleştirilmiş, hızlı ve düşük maliyetli bir usul

oluşturmaktır. Sözleşmede tanıma ve tenfiz için getirilen usule ilişkin asıl mekanizma, kararın icrası için kayıt edilmesi veya icra edilebilir olduğunun ilanı usulüdür (m. 23). Ancak kararın icrası için kayıt edilmesi veya icra edilebilir olduğunun ilanı usulleri, Türkiye gibi tanıma ve tenfiz için doğrudan mahkemeye başvurulan devletlerin yargılama hukuku sistemlerine yabancıdır. Bu nedenle, Diplomatik Oturumda bazı devletlerin önerisi üzerine ve Sözleşmeye katılımı artırmak amacıyla, 23. maddedeki usule alternatif nitelikte bir usul Sözleşmede yer almıştır (m. 24). Sözleşme m. 24/1. fıkraya göre, âkit bir devlet, Sözleşmenin 63. maddesi uyarınca, 24. maddede belirtilen (alternatif) tanıma ve tenfiz usulünü uygulayacağını beyan edebilir. Nitekim Türkiye, sözleşmeye taraf olurken, tanıma ve tenfiz uygulamasında alternatif usulü düzenleyen 24. maddeyi tercih ettiğini beyan etmiştir.

Sözleşmenin sağladığı hizmetlere ve başvuru usullerine etkin erişim hakkı, 2007 tarihli Sözleşmenin temel bir ilkesidir. Sözleşmenin 14. maddesinde belirtilen işlemler, idari veya adli işlem olabilir. Sözleşmenin hazırlanış amaçları arasında da belirtildiği üzere, nafaka alacaklıları genellikle sınırlı maddi imkâna sahip kişiler oldukları için başvuru masraflarının alacaklıların Sözleşmeden yararlanmasına engel olmaması önemli bir husustur. Dolayısıyla Sözleşmede, çocuğa karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin başvurular başta olmak üzere, hizmetlere ve başvuru usullerine etkin erişim hakkı ile ücretsiz adli yardım hakkı tanıyan bir sistem getirilmiştir.

2007 tarihli Sözleşmede, taraf devletlere Sözleşmenin 62. maddesi uyarınca, belli konulara ilişkin olmak üzere çekince ileri sürme hakkı; 63. madde uyarınca da beyanda bulunma hakkı tanınmıştır. Çekinceye ilişkin olarak, 2007 tarihli Sözleşmede önceki La Haye Sözleşmelerinden farklı bir kural benimsenmiştir. Buna göre, çocuklara karşı nafaka yükümlülüğü bakımından Sözleşmenin 18 yaşını doldurmamış çocuklar için uygulanması yönünde ileri sürülen çekince hariç olmak üzere, Sözleşmeye konulan çekinceler taraf devletler arasında karşılıklı etkiye sahip olmayacaktır. Örneğin, Türkiye'nin yaptığı gibi, bir taraf devlet, nafaka anlaşmalarının tanınması ve tenfizi konusunda Sözleşmeye çekince koymuş olsa bile, böyle bir çekince koymamış olan taraf devletler, çekince koyan bu devlette yapılmış olan nafaka anlaşmalarını tanıyıp tenfiz edebileceklerdir. Sözleşmenin 62. maddesinde belirtilen hususlar dışında başka bir çekince konulması mümkün değildir.

2007 tarihli La Haye Tahsil Sözleşmesi, Türkiye açısından 1 Şubat 2017 tarihinden itibaren yürürlüğe girdiği için, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün "Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline Dair 16.11.2011 tarih ve 64/2 sayılı Genelge"yi yenilemesi, Sözleşmenin uygulanmasına açıklık kazandırması açısından oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA* ** ***

Aktürk, Aylin (2011), "Milletlerarası Aile Hukukunda Nafaka ve Nafaka Borçlarında Milletlerarası Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine İlişkin 4/2009 No'lu Avrupa Birliği Konseyi Tüzüğü", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (MHB), Y. 31 (2011), S. 2, s. 1-33.

* Kaynakça, yazarların soyadının esas alındığı alfabetik sıralamaya göre hazırlanmıştır. Aynı yazarın birden fazla eseri varsa, bu eserler, en yeni tarihli olanı üstte olacak şekilde sıralanmıştır.

** Aynı yazarın birden fazla eserinden yararlanıldığı durumlarda, eseri diğerlerinden ayırt etmek için, ilgili eser isminin yanında, parantez içerisinde eser isminin anlamlı kısaltmasına da yer verilmiştir.

*** İnternet üzerinden *online* erişim sağlanan kaynaklar, kaynakçada ayrı bir kısımda gösterilmiştir. Tüm internet kaynaklarına son erişim tarihi, 21 Ocak 2018'dir.

Andrae, Marianne (2008), "Zum Verhältnis der Haager Unterhaltskonvention 2007 und des Haager Protokolls zur geplanten EU-Unterhaltsverordnung", Familie Partnerschaft Recht (FPR), 2008, s. 196-202.

Aygün, Mesut (2016), Milletlerarası Özel Hukukta Nafakaya İlişkin Yeni Sistem, Ankara: Yetkin Yayınevi.

Bariatti, Stefania (2011), Cases and Materials on EU Private International Law, Oxford: Hart Publishing.

Beaumont, Paul (2009), "The Maintenance Project, The Hague Conference and The EC: A Triumph of Reverse Subsidiarity", The Rabels Journal of Comparative and International Private Law, 73(3), s. 509-546.

Borras, Alegria (2010), "The Necessary Flexibility in the Application of the New Instruments on Maintenance", Convergence and Divergence in Private International Law Liber Amicorum Kurt Siehr, Eds.: Katharina Boele-Woelki/ Talia Einhorn/ Daniel Girsberger/ Symeon Symeonides, The Hague: Schulthess Eleven International Publishing, s. 173-192.

Bozdağ, Gonca Gülfem (2015), Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka, Ankara: Yetkin Yayınevi.

Bremner, Philip (2011), "International Child Maintenance in Europa", The Future of Family Property in Europe, Eds.: Boele-Woelki, Katharina/ Miles, Jo and Scherpe, Jens, Cambridge: Intersentia, s. 407-422.

Carlson, Mary Helen (2009), "United States Perspective on the New Hague Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", Family Law Quarterly, 43(1), s. 21-35.

Duncan, William (2009), "The New Hague Child Support Convention: Goals and Outcomes of the Negotiations", (The New Hague Child Support Convention), Family Law Quarterly, 43(1), s. 1-20.

Duncan, William (2008), "The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", (2007 The Hague Convention), Yearbook of Private International Law, Vol. X (2008), Munich: Sellier.elp, s. 313-331.

Duncan, William (2004), "The Development of the New Ha-gue Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", (Development of the New Hague Convention), Family Law Quarterly, 38(3), s. 663-687.

Estin, Ann Laquer (2010), "Families Across Borders: The Hague Children's Conventions and the Case for International Family Law in the United States", Fla. L. Rev., Vol. 62(1), s. 47-108.

Freeman, Michael (2007), Article 3: The Best Interests of the Child, A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child (Eds.: A. Alen/ V. Lanotte/ E. Verhellen/ F. Ang/ E. Berghmans/ M. Verheyde), Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Fucik, Robert (2008), "Das neue Haager Unterhaltsübereinkommen. Globale Kooperations- und Anerkennungsmechanismen", Interdisziplinäre Zeitschrift für Familienrecht, 2008 (3), s. 219-232.

Groff, Maja (2014), "The Potential of the 2007 Child Support Convention: Addressing Global Poverty and Supporting Economic Rights", The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide (Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken), Oxford: Hart Publishing, s. 89-100.

Hirsch, Juliane (2008), "Neues Haager Unterhaltsübereinkommen - Erleichterte Geltendmachung und Durchsetzung von Unterhaltsansprüchen über Ländergrenzen hinweg", Der Familien-Rechts-Berater International (FamRB Int.), 2008(3), s. 70-74.

Janzen, Ulrike (2008), "Die neuen Haager Übereinkünfte zum Unterhaltsrecht und die Arbeiten an einer EG-Unterhaltsverordnung", Familie Partnerschaft Recht (FPR), 2008, s. 218-221.

Levante, Marco (2011), "Die Reform des internationalen Unterhaltsrechts - das Haager Unterhaltsübereinkommen und das Protokoll über das auf Unterhaltspflichten anwendbare Recht von 2007", Innovatives Recht: Festschrift für Ivo Schwander, Herausgegeben von Franco Lorandi und Daniel Staehelin, s. 729-746.

Long, Eimear (2008), "The New Hague Maintenance Convention", International and Comparative Law Quarterly, 57(4), s. 984-996.

Lortie, Philippe (2008), "The Development of Medium and Technology Neutral International Treaties in Support of Post-Convention Information Technology Systems - The Example of the 2007 Hague Convention and Protocol", Yearbook of Private International Law, Vol. X (2008), Munich: Sellier.elp, s. 359-365.

O'Callaghan, Elaine (2011), "Annual Review of International Family Law 2009", The International Survey of Family Law (2011 Edition), Eds. Atkin, Bill/ Banda, Fareda, Bristol: Jordan Publishing Limited.

Özoğul, Mustafa (2016), "2007 tarihli La Haye Nafaka Sözleşmesi", Uluslararası Özel Hukuk Bülteni, S. 8 (Mayıs-Ağustos 2016).

Rogerson, Pippa (2013), Collier's Conflict of Laws, Fourth Edition, Cambridge: Cambridge University Press.

Şanlı, Cemal/ Esen, Emre/ Ataman Figanmeşe, İnci (2016), Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Takayesu, Mark/ Eldred, Steven (2014), "Setting Appropriate Child Support Orders and Addressing Barriers: Research and Policy Implications to Improve Payments and Compliance", The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide (Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken), Oxford: Hart Publishing, s. 137-160.

Tanrıbilir, Feriha Bilge (2011), Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları, Ankara: Yetkin Yayınevi.

Tekinalp, Gülören/ Uyanık, Ayfer (2016), Milletlerarası Özel Hukuk – Bağlama Kuralları, 12. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Trimmings, Katarina (2014), "The Interface between Maintenance and Cross-border Surrogacy", The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide (Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken), Oxford: Hart Publishing, s. 261-272.

Walker, Lara (2015), Maintenance and Child Support in Private International Law, Oxford: Hart Publishing.

Zupan, Mirela (2014), "Innovations of The 2007 Hague Maintenance Protokol", The Recovery of Maintenance in The EU and Worldwide (Edited by Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker and Stefanie Spancken), Oxford: Hart Publishing, s. 311-328.

İnternet Kaynakları:

Borras, Alegria/ Degeling, Jennifer (2013), Explanatory Report of Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, (Explanatory Report), HCCH: <https://assets.hcch.net/upload/expl38.pdf>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

"Council Regulation (EC) No 4/2009", Official Journal of the Europen Union: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:007:0001:0079:EN:PDF>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

"Convention on The International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", HCCH: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=131>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

"Outline on Hague Child Support Convention" (Outline on Hague Child Support Convention), HCCH: <https://assets.hcch.net/docs/70cda9de-283c489280ec292daec4f667.pdf>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

"Status Table of Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", HCCH: <https://www.hcch.net/en/instru-ments/conventions/status-table/?cid=131>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).

"Summary and Compilation of Responses to The Questionnaire on The Feasibility of Developing A Protocol to The Hague Convention of 23 November 2007 on The International Recovery of Child Support And Other Forms of Family Maintenance to Deal With The International Recovery of Maintenance In Respect of Vulnerable Persons", HCCH: <https://assets.hcch.net/ upload/wop/maint_pd08e2009.pdf>, (Erişim tarihi: 21.01.2018).